

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM

JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR

ALKOTMÁNYJOGI TANSZÉK

A TERMÉK TE MAGAD VAGY –
KINEK A TULAJDONA A SZEMÉLYES ADAT?

ALMÁSI DÁNIEL

Konzulens:

DR. PÉTERFALVI ATTILA

Budapest, 2018.

Tartalomjegyzék

I. BEVEZETÉS	3
II. MI AZ ADAT?	6
II. 1. A fogalom és a tudás piramis	6
II. 2. Adatértéklánc – adatok akcióban	8
II. 3. Digitális adat–specifikus jellemzők és a tulajdonjog	11
II.3.1. Senkié? Valakié? Mindenkié? Valakiké?	12
II.3.2. Nem–kizárólagos.....	14
II.3.3. Nem–versengő.....	16
II.3.4. Kimeríthetetlen.....	17
II.3.5. Interoperabilitás.....	18
II.4. Kapcsolódó jogesetek	18
III. A MAGÁNSZFÉRA VÉDELME	21
III.1. Információs önrendelkezési jog.....	22
III.2. Személyes adatok	23
III.3. Az „azonosíthatóság” és a de-anonimizáció.....	24
III.4. Dolog módjára hasznosítható alapjog? – a profilozás üzleti gyakorlata	26
IV. JOGI VÉDELMI MEGKÖZELÍTÉSEK AZ ADATOK VONATKOZÁSÁBAN – JELENLEG	28
IV.1. Szellemi alkotások joga.....	28
IV.1.1. Adatbázisjog	28
IV.1.1.1. Szabályozási háttér	29
IV.1.2. Üzleti titok	30
IV.1.2.1. Szabályozási háttér	31
IV.1.2.2. Az adatvédelem és üzleti titok párhuzamos alkalmazása	32
IV.2. Büntetőjogi védelem	33
IV.2.1. Személyes adattal való visszaélés.....	33
IV.2.2. Tiltott adatszerzés és az információs rendszer elleni bűncselekmények	34
V. ÖSSZEGZÉS	36
SZAKIRODALOM	37

I. BEVEZETÉS

„Számon tarthatják, mit telefonoztam
s mikor, miért kinek.
Aktába írják, miről álmodoztam,
s azt is, ki érti meg.
És nem sejthetem, mikor lesz elég ok,
előkotorni azt a kartotékot,
mely jogom sérti meg.”

József Attila: Levegőt

Mire gondolt Ann Wimblad, amerikai befektető, amikor azt mondta: „az adat az új olaj”?¹ A hangzatos mondat 2012-ben még félig-meddig vízióként hatott, ám napjainkban beigazolódni látszik az érvényessége. A kreatív párhuzam több szempontból is megállja a helyét.² A fosszilis energiahordozó természetben megtalálható állapotában hasznosításra kevésbé alkalmas, a kőolaj finomítására van szükség ahhoz, hogy üzemanyagként működtessen különböző gépeket, vagy éppen orvosi fertőtlenítő eszközként funkcionáljon. Hasonlóképp, az adat önmagában véve haszontalan, értelmetlen információtöredék. Mihelyt azonban egy kompetens személy vagy algoritmus veszi a kezelésébe, kontextualizálja, rögtön – olykor pénzben nem kifejezhető, máskor pénzbeli értékkel bíró – tudásszeletté válhat. Másodsorban mindkettő veszélyes, mégpedig abban az értelemben, hogy a szakszerűtlen vagy rosszindulatú használatuk könnyen hatalmas károkhöz és érdeksérelemhez vezetnek.³ További hasonlóság az a mutató, amely a „nyersanyagok” profittermelési potenciálját szemlélteti. Az olajiparba korán beszálló befektetők és üzletemberek vagyona az egekbe szökött a 20. század derekára. Az adat bizonyos értelemben nem szektor-specifikus, így a felhasználása nincs röghöz kötve egyetlen iparághoz. Hasznosítható az autóiparban, a biztosítási szektorban, az egészségügyben, a mezőgazdaságban, a kereskedelemben, és a lista még hosszan folytatódná. Az elemzés során megszerzett – a szakirodalomban csak *insight*-nak nevezett – meglátások elvezetnek új innovatív megoldásokhoz, amelyek módszerek, eszközök, stratégiák formáját ölthetik

¹ ROTELLA (2012)

² Bizonyos szempontból azonban nem: a kimeríthetetlenséget figyelembevéve egyet lehet érteni azzal a holland kutatócsapattal, akik e tekintetből az adatot nem az olajhoz, hanem az olyan megújuló energiához hasonlítják, mint a szél- vagy a napenergia. Ld. WESSELS *et al.* (2017) 166.

³ Az adatok ilyen felhasználására példa a Facebook-hoz köthető *Cambridge Analytica* botrány, amely a 2016-os amerikai elnökválasztást befolyásolta a felhasználói adatokra építő kampánystratégiájával. Ennél is súlyosabb következményekkel jártak a II. világháború előtti európai népszámlálások, amikor az ezekben megszerzett vallási hovatartozásra vonatkozó különleges adatok szolgáltattak alapot a holokauszt megszervezésére. Ld. SZÓKE (2013) 108.

magukra, és a kereslet korrelatív növekedésével járhatnak.⁴ Valójában ez utóbbi közös vonás az, ami miatt a téma sokak érdeklődését kiváltotta, egyúttal a jogi szabályozást is sürgetővé téve.

Ez a dolgozat az adattal, azon belül is a személyes adattal fog foglalkozni. Nem azért, mert a jelenség, amit vizsgálni kíván, új dolog volna. Valójában ez a fogalom nélkülözi az újszerűség minden jellemvonását. Ami megváltozott az ezredfordulót követő években, az az adatokhoz való viszonyulásunk,⁵ mind a mennyiségét, mind a felhasználását illetően. Különböző szerzők eltérő nagyságrendeket irányoznak elő a felhalmozott adatok méretét illetően az elkövetkezendő évekre,⁶ de abban hallgatólagos a megegyezés, hogy szinte megfoghatatlanul nagy lesz ez a szám. Mivel az adatgyűjtési módszerek együtt fejlődtek az adatelemzési technológiával – ideértve mind a tárgyi feltételeket, mind az analitikus és statisztikai eljárásokat –, az adatok, és még inkább az adatbázisok a prediktív megfigyelés üzemanyagává váltak.

A probléma meglehetősen sokrétű, ám ez nem ad indokot arra, hogy ne foglalkozzunk vele. Azt a kérdést vetjük fel legelőször, hogy mi az adat *in abstracto*. Mit jelent az, hogy az adat nem-versengő, nem-kizárólagos, és kimeríthetetlen, interoperábilis? Lehet-e dologként kezelni az adatot, vagy inkább valamiféle jogként értelmezhető, vagy egy új, „személyre szabott” kategória megalkotása szükséges? Ez utóbbi klasszifikációs fejtörő jelentősége nem alábecsülendő. Adódik ugyanis annak a megoldása, hogy miként lehet (vagy lehet-e egyáltalán) az adatot a tulajdonjog hagyományos keretei közé beilleszteni. Számos olyan kifejezéssel találkozhatunk, amelyek használata valamifajta tulajdonjog-szerűséget sejtetnek az adatokkal kapcsolatban. A dologi jogi benyomást keltő adatbirtokos⁷ kifejezés, a vagyoni elleni bűncselekményhez hasonló adatlopás,⁸ a rendelkezési jog részeként értelmezhető hozzáférés, törléshez való jog. Ehhez hozzáadódik az Unió azon prioritása,⁹ amely egy gazdaságot serkentő közösségi adatpolitikát szándékozik megvalósítani Ennek kapcsán nem egy tanulmány, közlemény, javaslat veti fel az adatok jogi „hovatarozásának” a tisztázását.¹⁰ Tovább orientálja

⁴ ZECH (2017) 2.

⁵ A felhasználói és tartalomgyártói (*user-generated content*) kultúra változásáról, a digitális bennszülöttek online magatartásáról ld. TENE (2011) 15–16; 21–25.

⁶ Néhány szerző szerint 2020-ra a világ adatállománya eléri a 16 zettabyte-ot (egy zettabyte egy billió gigabyte-nak felel meg). Ld. CAVANILLAS – CURRY – WAHLSTER (2016) *preface* ix; Az IDC számításai ennél merészebbek, ők 2025-re már 163 zettabyte-ot jósolnak. Ld. REINSEL – GANTZ – RYDNING (2017) 3. o;

⁷ Ld. a Bizottság közleményét (2017) *Az Európai adatgazdaság kiépítéséről*, amelyben ezt a definíciót használja: „a gépi adatokat a gyakorlatban kezelő és tároló jogalany”. 13–14. (26. lj.)

⁸ Ahol elengedhetetlen tényállási elem az eltulajdonítási szándék. Ld. Btk. 370. § (1)

⁹ A Digitális Piac megvalósítása az EU 10 fő célkitűzésébe tartozik. Ld. Európai interoperabilitási keret – Végrehajtási stratégia 2.

¹⁰ Különösen az Egységes Digitális Piaci Stratégia, Európai interoperabilitási keret – Végrehajtási stratégia, [O]n the free flow of data and emerging issues of the European data economy.

a jogászt az a szóhasználatban megnyilvánuló attitűd, amely az adatok uniós belüli szabad áramlásáról beszél. Vajon a már meglévő négy alapszabadság egyikeként gondolnak az adatra (mint áru? mint szolgáltatás?) vagy egy új kategória van megszületőben?

A következő kihívás az adatok sokfélesége irányából érkezik. Nem mindegy ugyanis, hogy amikor adatok adásvételéről beszélünk, akkor valakinek a személyes adatai vagy például egy úthálózat részleteit tartalmazó adatok (térinformatikai adat) képezik az üzlet tárgyát. A dolgozat vizsgálódási köre a számtalan adatkategória közül a személyes adatokra korlátozódik. Amint azonban látni fogjuk a későbbiekben, a technológia fejlődésével egyre több, korábban személyes adatnak nem minősülő adat válhat azzá, vagy legalább lehet hozzá kapcsolódó vonatkozása. A szűkítés során alkalmazott módszertan az uniós általános adatvédelmi rendelet (továbbiakban: GDPR) és az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény (továbbiakban: Infotv.) dogmatikájára és joggyakorlatára fog építeni. Mindeközben nem kerülhető meg annak az ismertetése sem, hogy a személyes adat, mint a magánszféra egy aspektusa, hogyan alakult ki, hol helyezkedik el az alapvető jogok között, és hogyan valósul meg a védelme (kitekintéssel a tengerentúli szabályozásra).

Ezt követően sorra veszem azokat a jogintézményeket, amelyek az aktuális szabályozási környezetben az adatok védelmére irányulnak. Erre abból a célból van szükség, hogy megnézzük, hogy a jelen szabályozás nem kielégítő volta indokolja-e a tulajdonjog megalapozását. Szó lesz a szellemi tulajdonjog különböző fajtáiról (adatbázisjog, üzleti titok), a büntetőjog által kínált védelemről.

A dolgozat lezárásaképpen összegzem a főbb megállapításokat: célszerű-e dolognak tekinteni az adatot, megfelelő-e a hatályos szabályozás, és mindezek fényében az adatok tulajdonjogi tárgykör alá vonása kívánatos-e (teremt-e egyensúlyi helyzetet az adat-alapú gazdaság ösztönzése és az adatalanyok védelme között).

II. MI AZ ADAT?

Mivel mást ért az adaton a jogász, az elemző statisztikus és a laikus, ezért fontosnak tartom, hogy megadjam a szónak azt a jelentését, amelyet a dolgozat során használni fogok. Ennek során elkerülhetetlen, hogy elhelyezzük az adatot az információ és tudás kontextusában, ezáltal is pontosítva az esszenciáját. Egyes szerzők és jogi dokumentumok például az adatot és információt egymás szinonimáinak tekintik, ugyanazt a jelenséget értve alattuk.¹¹ Ezt a megközelítés vitatom, és a cáfolat során igyekszem rávilágítani arra a jogtechnikai deficitre, amelyet a kettő összemosásából eredő jogalkotás eredményezne. Majd a számítógépes technológia fejlődésével párhuzamban ráépült jelentésréteget vizsgáljuk meg, hiszen elsősorban a digitális környezetben keletkezett, tárolt, felhasznált adatokról fog szólni a dolgozat.

II. 1. A fogalom és a tudás piramis

Adat alatt az olyan tényeket értem, amelyek egy szituációról, személyről,¹² eseményről¹³ vagy egy tárgyról szólnak, valamilyen módon rögzítve vannak, ugyanakkor nincsenek feldolgozva (vagyis rendszerbe illesztve), továbbá nincs meghatározott céljuk.¹⁴ Az adatok ebben a tekintetben deskriptívek, vagyis kommunikációelméleti értelemben jelként funkcionálnak: a jelölt tárgy egy bizonyos tulajdonságát tartalmazzák. Fogalmi szinten lehetnek számok, mértékegységek, betűk, képek, mozgóképek, hangok, ábrák (megjelenés tekintetében lehet „alfabetikus, numerikus, grafikus, képi vagy akusztikus”¹⁵). A rögzítettség annak a lehetőségét biztosítja, hogy az adat az idő egy tetszőlegesen kiválasztott pontján előhívható, hozzáférhető legyen, és további felhasználás alapjául szolgáljon.¹⁶ A rögzítés egy megfigyelés eredményeképpen létrejövő ténymegállapítás (függetlenül annak igazságtartalmától)¹⁷, és e megállapításnak valamilyen formában történő megőrzése. Utóbbi több módon történhet, a

¹¹ Erre hívja fel a figyelmet Lothar Determann „No One Owns Data” c. cikkében, a 21. lábjegyzetben. Ld. DETERMANN (2018) 6; szintén ekvivalensként kezeli NYESTE (2013) 15.; megkülönbözteti a kettőt egymástól JANEČEK (2018a)

¹² A személyről szóló adatok már egy speciálisabb kategóriába tartoznak, erről később lásd a III.2.-t.

¹³ Idáig az információ definícióját olvashatjuk a Cambridge Advanced Learner’s Dictionary & Thesaurus honlapján: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/information> (elérés ideje: 2018. 09. 01.)

¹⁴ E tekintetben Saša Baškarada és Andy Koronios adatkutatók meghatározását követem. Ld. BAŠKARADA – KORONIOS (2013) 7.

¹⁵ NHIT Adatpolitikai fehérvkönyve (2016) 36.

¹⁶ Természetesen az adat előhívhatóságát teljes mértékben meghatározza az a (többségében) fizikai hordozó, amelyen tárolva van.

¹⁷ Egy adat akkor is adat, ha tévesen lett rögzítve; így ha kevesebb embert jegyeztek fel a jelenléti íven, mint ahányan valóban megjelentek az eseményen, vagy ha egy asztal méreteit pontatlanul mérték le, attól az még megfelel az adat definíciójának. A hibásságára akkor derülhet fény, amikor a felhasználása során adatból információ lesz, és a kontextusból kiviláglik, hogy pontatlan. Ilyenkor utólagos korrekcióval az adat a valóságnak megfelelővé alakítható. Vö. Art. 29. Working Party (2007) 6.

teljesség igénye nélkül: ilyen lehet akár az emlékezés, a papírra vetés, a fénykép, a hang- és mozgóképfelvétel, a barlangfestmény, egy szövegfájl létrehozatala, stb.¹⁸ A rögzítés momentuma azért lényeges, mert ameddig ez nem történik meg, az adat tulajdonképpen nem létezik. Ez a tudás felé vezető út első lépése. Természetesen az a tárgy, élőlény, folyamat létezhet, amelyről a majdan létrejövő adat tanúskodni fog, de a rögzítés pillanatáig ez csak egy lehetőség. Egyszerűen fogalmazva, egy olyan jelenségről, amelyet eddig sem ember, sem gép nem figyelt meg, nem írt le különböző formákban, nincs adat.

Mikor lesz az adatból információ? Képletesen szólva azt mondhatjuk, hogy akkor, amikor több adatot egymás mellé teszünk, és az mond számunkra valamit.¹⁹ A szó a latin 'informatio' átvételéből eredeztethető, amely üzenetet, hírt jelent. Az ezzel foglalkozó tudományok körében – mint az információelmélet vagy a hírközléssel foglalkozó diszciplína – széleskörű elfogadottságnak örvend a „információ általános meghatározása: (1) egy²⁰ vagy több adatot tartalmaz; (2) az adat jól formázott; (3) a jól formázott adat értelemmel bír.”²¹ Az Open Data Handbook hasonló oldalról közelít: „[a]datok strukturált gyűjteménye, amely emberek számára értelmezhető és feldolgozható formában szerepel.”²² A tudáshoz vezető második lépcsőfokon az önmagában jelentéssel nem bíró adatokat kognitív módon feldolgozzuk, és jelentést, értelmezést adunk nekik.²³ Így ha egy tőkepiaci elemző ránéz egy adott részvény árfolyam-grafikonjára, mellé teszi a cég 5 évre visszamenő pénzügyi kimutatásait, összeveti az előrejelzéseit a valóságban történetekkel, az adatok sokasága fontos információt szolgáltat arra nézve, hogy az aktuális áron az értékpapír alul- vagy felülárzott-e. Ugyanezen adatok birtokában egy laikus lát egy halom számot, ábrát és számára ismeretlen számviteli kifejezést, de az ő szemében ez a látszólag kaotikus halmaz nem áll össze információvá. Ezért meglehetősen fontos az értelmező személye vagy az algoritmus milyensége, hiszen ez dönti el, hogy az adatokból képes-e információt kovácsolni vagy sem.

A piramis csúcsán a tudás helyezkedik el. A tudás a megfelelő mennyiségű adatra, az ezen adatokból leszűrt információkra alapozható, és a döntéshozatali folyamatban játszik jelentős szerepet. A kellően alátámasztott megfigyelésekre alapozott döntés az ember, egy vállalat vagy egy szervezet kitűzött céljai elérésében segíthet. Látni a múltban és a jelenben lejátszódó folyamatokat, megérteni a jelenségek mögött meghúzódó okokat vitathatatlanul előnyt jelent a

¹⁸ DETERMANN (2018) 6.

¹⁹ CLEGG (2017) 8.

²⁰ A definíció ezen részével nem értek egyet, tekintettel arra, hogy értelmet az adat a kontextusba helyezéssel nyer.

²¹ FLORIDI (2005) General Definition of Information (GDI)

²² <http://opendatahandbook.org/glossary/hu/terms/information/>

²³ BAŠKARADA & KORONIOS (2013) 11.

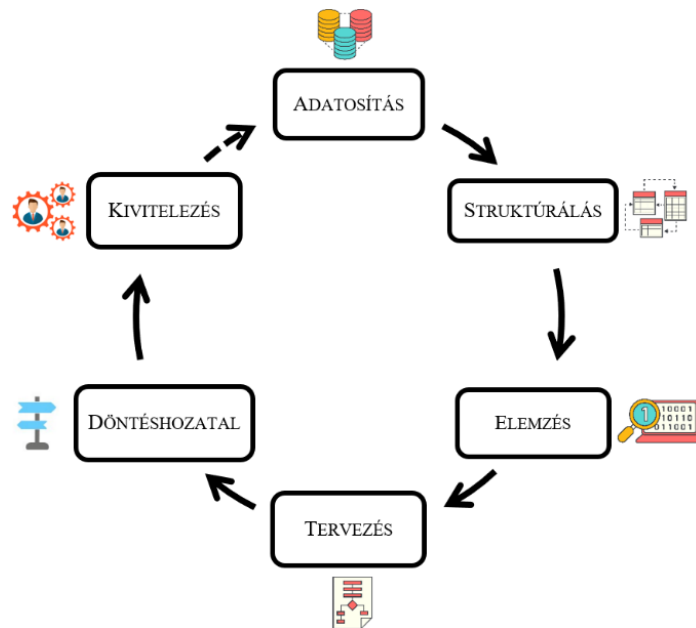
legtöbb szituációban. Ugyan a korreláció nem kauzalitás,²⁴ de sok esetben az okság törvényének megfelelő következtetést lehet levonni a rendelkezésre álló információkból. Erre építkezve megnyílik az út a jövő befolyásolására.

II. 2. Adatértéklánc – adatok akcióban

Az adatértéklánc kifejezés azt a folyamatot jelöli, amelynek két végpontja az adatosítás (*datafication*) és az *insight*-ra alapozott végrehajtás. Bógel György az adatosításra a következő definíciót kínálja: „valamit számszerű formában kifejezni, táblázatokba rendezhetővé, algoritmusokkal elemezhetővé tenni.”²⁵ Első lépésben tehát különböző elektronikai eszközök, szenzorok konvertálják át a feldolgozott „megfigyeléseket” gépek által olvasható adatokká. Ahhoz, hogy az így keletkező adatrengeteg kereshető, indexelhető, kategorizálható legyen, és végeredményben összefüggésekre tudja felhívni a figyelmet, az adatok strukturálására van szükség. Amennyiben ez megtörtént, és rendelkezésre áll egy strukturált adatbázis, elkezdődik az elemzés folyamata. Ebben a fázisban az okok feltérképezése zajlik: az adatok összevetéséből kinyert információkat kontextusba helyezik. Magától értetődő módon az *output* minősége szinte kizárólag az *input* minőségén múlik. Ha egy folyamat megértéséhez releváns és elengedhetetlen adatok hiányoznak, az eredményként létrejövő korreláció bizonyosan hibás lesz. Ezt követi a tervezés stádiuma, amikor a folyamat komponenseinek megváltoztatásával kísérleteznek, hogy megváltoztassák és számukra kedvezőbbé tegyék az eredményt. Ezzel szoros összefüggésben megszületik a döntés a változtatás irányát illetően, és megkezdődik a stratégia kivitelezése. A rendszer autodidakta módon fejlődik, és képes az önkorrekcióra: a stratégia megvalósulását szintén mérik, adatosítják, tapasztalatok szűrnek le, új stratégia születik – folytonos visszacsatolásban.

²⁴ CLEGG (2017) 94.

²⁵ BÓGEL (2015) 34.

1. ábra: Adatértéklánc²⁶

A következőkben egy kereskedelemből vett példán keresztül tekintjük át a körforgást, ahogyan az a való életben történik. A választást az indokolja, hogy ebben a szektorban a Big Data alkalmazása viszonylag hosszú múltra tekint vissza, intenzív méreteket ölt, és a piaci verseny nagymértékben serkenti a fejlesztését. Az adatelemzés alapjaiban változtatta meg az értékesítés mikéntjét. Ahogy az üzletek egyre többet tudtak meg a vásárlóikról, és ezt a tudást aktívan fel is használták, a konverziós rátájuk is meredeken kezdett emelkedni. Néhány kirívó esetben olyan információt is kiszűrtek az adathalmazból, amelyet az illető vásárló senkinek nem mondott el, és nem is szeretne volna, ha mások tudomására jut. Így történt ez a Target esetében is.

A Target egy amerikai áruházlánc, amely élelmiszcikkekkel kezdve sportfelszerelésen át lakberendezési termékekig mindent forgalmaz. Hatalmas piaci szereplőként versenyképes árakat tudott szabni a rendkívül széles választékra, ám ennél nagyobb előnyre szeretett volna szert tenni. Keresett egy jól behatárolható, kiemelkedően fogékony csoportot, és az összes vetélytársat megelőzve csábították magukhoz őket: a várandós nőket (és férjeiket).

Az áruház külön pozíciót szentel a vásárlási szokásokra specializálódott adatelemzésre. A vásárlók kapnak egy *Guest ID number*-t,²⁷ amihez hozzárendelik az összes adatot, amely a vásárlóhoz köthető: nevet, levelezési és laccímet, telefonszámot, születési időt, bankkártya adatokat, vásárlási/visszatérítési/kicserélési adatokat, viselkedési szokásokat a Target online

²⁶ Az ábra alapjául VAN ASBROECK – DEBUSSCHE – CÉSAR (2016) tanulmányában szereplő 2.2. ábra (18.), BÖGEL György (2015) 2.2.1. ábrája (48.), és az Adatpolitikai fehérvkönyv (2016) 3. ábrája (29.) szolgált.

²⁷ DUHHIG (2013) 187; 189.

platformján, közösségi médiával kapcsolatos információkat, stb.²⁸ Az itt felsoroltak a Target belső adatgyűjtése során kerülnek a birtokába, ugyanakkor külső cégektől is vásárolnak meg adatokat, amelyeket szintén hozzákapcsolnak az egyes azonosító számokhoz. Ennek köszönhetően személyre szabott akciókkal, és kuponokkal tudják megcélozni a vásárlót, aki így nagyobb valószínűséggel fog pénzt költeni az áruházban.

A Target elemzői és a statisztikusai egy olyan algoritmus megalkotását kapták feladatba, amely képes nagy valószínűséggel előre jelezni, hogy melyik vásárlójuk várandós. Ennek érdekében először is szükségük volt olyan várandós nők vásárlási szokásainak megfigyelésére, akik önszántukból elárulták, hogy gyermeket várnak. Létezik a Targetnek egy újszülöttköszöntő programja, aminek a keretén belül a kismamák olyan adatokat adtak meg az állapotukról, mint a gyermek kitűzött születési dátuma, cserébe ajándékkuponokat kaptak tipikus termékekre, amelyekre idővel szükségük lesz (vitaminok, krémek, pelenka).²⁹ A kismamák feliratkozását követően megkezdődhetett az adatosítás: számszerűvé tették a vásárlási szokásokat. A strukturálás során a vásárlás időpontjához (hányadik trimeszter) hozzárendelték ezeket a szokásokat (milyen terméket, milyen márkát, mekkora mennyiségben, milyen gyakorisággal, milyen más termékkel együtt vásároltak). Ezt kielemezve lényeges információkat tudtak leszűrni arra vonatkozólag, hogy milyen jelentős változások állnak be a kismama viselkedési mintájában az idő előrehaladtával. Az algoritmus megtervezésénél ezekre az információkra alapoztak, és a működőképes képlet elkezdte figyelni az összes vásárlót, hogy kinél ismeri fel a betáplált mintákat. A kimenetelt az algoritmus döntötte el: várandós-e az adott vevő. Amennyiben várandósságot jelzett, azt is kiszámolta, hogy melyik trimeszterben tart a kismama, valamint, hogy mikorra esedékes a szülés. Már csak a végrehajtás maradt hátra: a személyre szabott és időszakhoz igazított kedvezmény- és kuponrendszer kialakítása, és eljuttatása a célszemélyhez.

Ezzel bezárult az adatértéklánc első köre. A következő körben a szisztéma gyengeségét kellett kiszűrni, majd újra kalibrálni a végrehajtást. Az embereket elkezdte nyugtalanítani, hogy olyan információkat tudnak róluk, amelyeket ők nem adtak a Target tudomására. Egy alkalommal egy középiskoláskorú lánynak küldtek kuponokat babaruhákra és járókára. Az édesapa felháborodva kereste fel a helyi Target menedzserét, és számon kérte rajta az áruház magatartását, amely szerinte arra bátorította a lányt, hogy teherbe essen. Pár nappal később a menedzser felhívta, hogy (újból) bocsánatot kérjen, mire az apa bocsánatkérő hangnemben

²⁸ Ld. a Target Privacy Policy-jét: <https://www.target.com/c/target-privacy-policy/-/N-4sr7p> (elérés: 2018. 09. 08.)

²⁹ DUHHIG (2013) 193.

elárulta, hogy kiderült számára, a lánya valóban gyermeket vár. Ez adatok szintjén úgy képeződött le, hogy a várandós nők közül sokan nem éltek a személyre szabott kuponokkal, mert ijesztő volt számukra a Target illetlen mindentudása. Ezért újratervezték a kuponok összeállítását oly módon, hogy minden babához kapcsolódó termék mellé odaillesztettek egy teljesen véletlenszerű másikat (fünyíró, borospohár), így azt érzetet keltették, hogy a szerencsés véletlennek köszönhető az akció. Az adatok visszaigazolták a döntést: a kuponokat nagyobb gyakorisággal használták fel.³⁰

II. 3. Digitális adat–specifikus jellemzők és a tulajdonjog

„Az anyagi világot felépítő atomokkal szemben ezek a digitális bitek súlytalanok és megfoghatatlanok”³¹ – jegyzi meg kissé sejtelmesen John Howkins a könyvében. A következőkben áttekintjük, hogy milyen jellemzőkkel bírnak a számítógép által kezelt adatok (a továbbiakban: digitális adat). Az információs forradalom egyik nagy áttörése – a hardverek fejlődése mellett – az analóg jelről digitálisra való átállás volt. A ’digitális’ szó „kettes számrendszerbeli egész számokkal dolgozót”³² jelent, nem véletlenül: a számítógép a beérkező adatokat 0-sok és 1-sek rendszereként értelmezi. Mivel gyakorlatilag minden átalakítható számokká, a digitalizálás³³ hatalmas méreteket öltött az elmúlt évtizedekben.

A számítástechnikában használatos legkisebb mértékegység, a *bit* a nullás és az egyes értéket tudja felvenni. A következő egység a *byte*, ami 8 bitből tevődik össze, és már 256 érték kimutatására képes. Ezt követően már csak a prefixumok változnak: *kilo*, *mega*, *giga*, *terra*, stb. Az adatok fájlokat (információtárolási egységeket)³⁴ alkotnak.³⁵ A bitek szerkezetét minden fájl esetében a kiterjesztése, vagyis a fájl típusa határozza meg. Így amikor arra kerül a sor, a számítógép automatikusan azzal a programmal nyitja meg az adott fájlt, ami az ember számára értelmezhetővé, olvashatóvá alakítja át a számokat. A fájl kiterjesztése *metaadat*, hiszen nem a konkrét fájlban rejlő adatokat tartalmazza, hanem megmutatja, hogy azok milyen struktúrába vannak rendezve. A különböző prefixumokkal ellátott mértékegységek a fájl méretét jelölik, tehát azt, hogy egy fájl mennyi 0-ást és 1-est tartalmaz. A tárolás ún. adathordozókon történik (merevlemez, USB-kulcs, CD, DVD, optikai lemez, SSD, stb.), amelyek a kapacitásuktól függően rögzítik az adatokat, valamint a típusuk szerint egyszeri vagy többszöri írásra

³⁰ DUHHIG (2012)

³¹ HOWKINS (2004) 231.

³² Ld. Arcanum Magyar Etimológiai Szótár meghatározását.

³³ „A digitális eszköz számokká alakítja át az ember számára természetes módon érzékelhető dolgokat, amit digitalizálásnak neveznek.” NYESTE (2013) 45.

³⁴ BARTKÓ (2017)

³⁵ Kőhidi Ákos a fájlokat adathalmazként definiálja, amely egy fokkal elemibb oldalról történő megközelítés. Ld. KŐHIDI (2016) 30. 108. lj.

alkalmasak. Talán az egyik legfontosabb tulajdonságuk, hogy a rajtuk tárolt adatok megőrzése nem függ az áramellátástól, azt huzamosabb ideig képesek elraktározni. Elektromosságra az olvasásukhoz, az adatok előhívásához van szükség. Rendeltetésszerű használatuk mellett, és a műszaki jellemzők függvényében az adathordozók az adatokat eredeti formájukban és minőségükben képesek több évig, akár évtizedig megőrizni.

E rövid ismertető után rátérek a digitális adat jellemzőire, amelyet elsősorban a magyar szabályozás tükrében fogok megvizsgálni, néhol nemzetközi kitekintéssel a külföldi bírói gyakorlatra. A fókuszban a tulajdonjog jogintézmények terminológiája és annak alkalmazhatósága vagy éppen alkalmazhatatlansága lesz. Ennek során elkerülhetetlen, hogy választ adjunk arra a kérdésre, hogy magánjogi szempontból minek minősül az adat. A Ptk. a tulajdonjog tárgyai felsorolásánál a dolgot, mint birtokba vehető testi tárgyat nevesíti elsőként, majd kiterjeszti az alkalmazási körét a pénzre, értékpapírra, dolog módjára hasznosítható természeti erőkre, és állatokra.³⁶ Különösebb magyarázatot talán nem igényel, hogy a második kategóriába soroltak mindegyikét elvethetjük a kérdés tekintetében.³⁷

II.3.1. Senkié? Valakié? Mindenkié? Valakiké?

A korábban ismertetett példa is azt mutatta meg, hogy az adatok – kompetens kezekben – jelentős vagyoni értékkel bírnak.³⁸ Az Európai Parlament és a Tanács a digitálistartalom–szolgáltatásra irányuló szerződések egyes vonatkozásairól szóló javaslatában egészen konkrétan helyt ad a fenti gondolatnak, amikor a vételárral azonos módon kezeli a „személyes adatok [formájában] biztosított – ellentételezést.”³⁹ Arra is láthatunk példát, hogy egy alapvetően fizetős szolgáltatás kedvezményesebb díjakat szab vagy egy áruház árengedményt kínál az olyan fogyasztóknak, akik hozzáférést biztosítanak a személyes adataikhoz.⁴⁰ Márpedig ami értékes, arra többen is igényt akarnak majd tartani.

Nadezhda Purtova az adatpiacok jelen helyzetét tanulmányozva párhuzamot von az 1848-as kaliforniai aranylázzal, ám merőben más végkimenetelt állapít meg.⁴¹ Miután az USA

³⁶ Ptk. 5:14. §

³⁷ Mindenképpen említésre méltó Lenkovics Barnabás felvetése, miszerint az adat dolog módjára hasznosítható, ugyanakkor azt ő is leszögezi, hogy nem tekinthető természeti erőnek. Ld. LENKOVICS (1996) 40.

³⁸ Az érték nemcsak profitnövekedésben mérhető, hanem költségoptimalizálásban is. Ld. TUCKER (2010) 4. fejezet; továbbá MALGIERI – CUSTERS (2018) 289–290.

³⁹ Az Európai Parlament és a Tanács irányelvjavaslata digitálistartalom–szolgáltatásra irányuló szerződések egyes vonatkozásairól 3. cikk (1); Van olyan vélemény is a szakirodalomban, amely fogyasztóvédelmi szempontból kifogásolhatónak tartja azt a szerződési egyensúlytalanságot, amelyben az online szolgáltató egyoldalúan határozza meg a szolgáltatandó adatok körét, tetézve azzal, hogy a felhasználónak vajmi kevés ráhatása van arra nézve, hogy mit kap cserébe. Vö. GRAEF (2015) 481.

⁴⁰ Inge Graef az AT&T és az Amazon esetét hozza fel, mindkét esetben kedvezményes árat kínáltak az adatokért cserébe. Ld. GRAEF (2015) 474–475.

⁴¹ PURTOVA (2015) 87–88.

bekebelezte Kaliforniát, volt egy átmeneti időszak, amikor a mexikói törvények már nem, a szövetségi törvények még nem voltak kikényszeríthetőek. Ebben az állapotban a bányászok saját maguk állapodtak meg arról, hogy ki mekkora földrészt kapjon (ügyelve arra, hogy az arany egyenlő módon oszoljon meg közöttük). Az egyenlő erőforrásokkal rendelkező bányászok között így egy nagyjából igazságos, *de facto* jogi állapot jött létre. Purtova úgy véli, hogy a személyes adatok piacán szintén nincsen lefektetve, hogy bárki is tulajdonos lenne az adatok vonatkozásában, mégis azt láthatjuk, hogy egyes cégek *de facto* tulajdonosként viselkednek a birtokukban lévő adatok felett. Csakhogy ebben az esetben a fogyasztó (jelen esetben az adatalany) áll szemben a vállalattal, ami értelemszerűen az utóbbi javára billenti az erőfölény mérlegét. Ha a jog tényleg áll ez előtt a helyzet előtt, akkor egyrészt teret enged ennek *de facto* tulajdonjognak, másrészt megbékél a jóval gyengébb helyzetben lévő adatalany „kizsákmányolásával”.

A tulajdonjog négy dimenzióját különböztethetjük meg. Beszélhetünk a *magántulajdonról*, amikor egy személy foglalja el a tulajdonosi pozíciót. Képletesen szólva ugyanezt a pozíciót az egész emberiség tölti be a *közkinccsek* esetén. Ennek ellenpárja amikor senki sem tulajdonos egy adott dolog felett (*res nullius*). Végezetül lehetséges, hogy egyszerre többen gyakorolják a tulajdonosi jogokat. Ilyenkor *közös tulajdonról* szólhatunk. E négy lehetőség közül az adatok kapcsán a magántulajdon és a közkinccs mellett szóló érvek ütköznek gyakran.⁴² Mivel azonban a valóságban azt látjuk, hogy az adatokhoz való hozzáférés (elsősorban azok gyűjtése) nem ugyanolyan mértékben áll mindenki számára nyitva (sőt, igazán azt mondhatjuk, hogy néhány nagy piaci szereplő, mint a Facebook, Google, Youtube, Instagram, Twitter dominálja a versenyt⁴³), így adja magát, hogy a figyelmünket a magántulajdon felé fordítsuk.

Václav Janeček az eredeti tulajdonjog allokációjával kapcsolatban három megközelítést ajánl: az első birtokbavétel, az utolsó birtokbavétel és Hume elméletét.⁴⁴ Az első birtokbavétel esetében az lesz az első tulajdonos, aki az első tevékenységet végzi el az adott erőforrás felett.⁴⁵ Visszaulva az adat dolgozat által kínált meghatározására, ameddig nincsen rögzítve az adat, addig tulajdonképpen nem létezik. Ebből egyenesen következik, hogy azt kell tulajdonosnak

⁴² Uo.

⁴³ Itt mindenképpen megjegyzendő, hogy az államnak széleskörű lehetősége van az adatgyűjtésre, az így keletkezett adatok egy része közérdekű vagy közérdekből nyilvános adat lesz. Szintén idevágó a bűnmegelőzési és bűnüldözési szervek titkos információszerzésének és adatszerző tevékenységének a kérdése, amelyek egyes államcélakat (közrend, közbiztonság, hatékony igazságszolgáltatás) az adatalany értesítése és hozzájárulása felé rendelkeznek.

⁴⁴ JANEČEK (2018b) 1047–1049.

⁴⁵ Uo. 1048.

tekinteni, aki az adatokat bármilyen módon, elsőként feljegyezte.⁴⁶ Ez szinte minden esetben az eredményezné, hogy az a cég szerezne tulajdonjogot, amelyik az üzleti működése során az adatalannyal kapcsolatba lépett, és ebből – a legtöbb esetben melléktermékként – létrejött az adat.

Az utolsó birtokbavétel elmélete abból indul ki, hogy a tulajdonjog a mindig aktuális (vagyis a sorban legutolsó) tulajdonost védi. Amikor a jog akceptálja az adott tárgy (kiterjesztően értendő) feletti tulajdonjogot, akkor annak a pozícióját biztosítja be, aki a szabályozás pillanatában *de facto* tulajdonosként viselkedett. Ha tehát a jogalkotó a jelen viszonyok között emelné törvényi szintre az adatok feletti tulajdonjogot, akkor az újfent azt jelenté, hogy a cégek lennének a tulajdonosok a birtokukban lévő adatok felett.⁴⁷

Hume abból a feltevésből indul ki, hogy a tulajdonjog azért létezik, hogy lehetővé tegye számunkra a tulajdonunk élvezetét.⁴⁸ A tulajdonjog létét azzal az emberek közötti megállapodással igazolja, amelynek a közös érdek felismerése szolgált alapul. A tulajdonjog tárgyai Hume szemében az emberhez képest kívülállóak, amely rögvest felveti annak a problémáját, hogy a személyes adat mennyiben fogható fel ilyenek. A későbbiekben kifejtésre kerül, hogy a személyes adatok „minden egyes ember életét követő lenyomatok”, azok tárgyas megjelenésüktől függetlenül kötődnek az adatalanyhoz. A személyről tanúskodnak, nagyban befolyásolják a megítélését, ezért azt az álláspontot képviselem, hogy nem tekinthető tőle függetlenül létezőnek. Az elmélet közös megállapodásra vonatkozó részét maga Janeček is kételkedve közelíti meg, hiszen ha közmegegyezés lenne a személyes adatok tulajdonjogának szükségszerűségéről, akkor egyrészt létezne ilyesmi, másrészt a hatásairól szóló tanulmányoknak lenne létjogosultságok, nem pedig az olyan fogódzkodót kereső, érveket és ellenérveket latolgató dolgozatoknak, mint amilyen ez is.

II.3.2. Nem–kizárólagos

Lévén az adat nem birtokba vehető testi tárgy, amelynek nincs fizikai kiterjedése, és a sokszorosítása minőségromlás nélkül és marginális költség mellett kivitelezhető, struccpolitika volna ugyanúgy kezelni, mint egy kézzel fogható tárgyat. Mert míg az utóbbit egyszerre csupán egyetlen ember tarthatja a birtokában, az adatra ez a legkevésbé sem igaz. Alapvetően a

⁴⁶ Az elmélet önmagában nem ad választ arra a kérdésre, hogy kinek kell tekinteni az első „rögzítőt” például abban az esetben, ha mondjuk egy futónak futás közben a telefonján egy applikáció méri a sebességét, egy okosóra pedig a pulzusát, és közben mindkettő rögzíti a futás útvonalát is (GPS-koordináták bemérésével).

⁴⁷ Hacsak a jogalkotó nem dönt úgy, hogy a tulajdonosi pozícióba az adatalanyt teszi. Egy ilyen rendelkezés több lenne, mint aggályos, hiszen súlyosan sértené a társaság jogos érdekét, és hatalmas terhet róna rájuk azzal, hogy a korábban jogszerűen megszerzett adatok birtokban tartása „kvázi-lopásnak” minősülne.

⁴⁸ Uo. 1049.

tulajdonjog azáltal „biztosít a jogosultja számára a közvetett tárgya felett monopóliumot, hogy másokat elzár az ahhoz való hozzáféréstől.”⁴⁹ Éppen ezért a tulajdonjog, mint „kirekesztő jellegű”⁵⁰ jog egy az egyben történő ráapplikálása az adatra hasonlatos volna Prokrusztész ágyához.

Szerencsésnek nevezhető a fentebb használt 'hozzáférés' szó, hiszen az adatok esetében a birtoklás azonosnak tekinthető a hozzáférés legalapvetőbb szintjével. Az informatikában a szó jogosultságok bizonyos körét jelöli, így a hozzáférés különböző szintjén a felhasználó megtekintheti, módosíthatja, törölheti az adatot. A felsoroltak ebben a sorrendben épülnek egymásra, legszélesebb hozzáférést az összes mozzanatra való felhatalmazás jelent.⁵¹ A birtoklás közülük a megtekintéssel áll a legszorosabb kapcsolatban, hiszen ebben az esetben a felhasználó tetszőlegesen megnyithatja, olvashatja a fájlt, ami talán a leginkább rezonál a hatalomban tartás tényszerűségére.⁵²

Ez a megállapítás magában hordja azt az implikációt is, miszerint az adathordozó birtoklása nem szükségképpen jelenti az adatok birtoklását, és vice versa. Mára egy teljes szolgáltatási szektor telepedett rá a távoli elérésű adattárolásra. A *cloud computing* bármikor, bárhol (internetkapcsolat révén) lehetővé teszi a hozzáférést olyan fájlokhoz, amelyek nem saját adathordozón, hanem adattároló szervereken találhatók.⁵³ Hasonló megoldást kínálnak a távoli asztal elérést biztosító alkalmazások (LogMeIn, TeamViewer), amelyek segítségével – szintén interneten keresztül – egy gépről egy másik gép teljes tartalmát elérhetjük. Ilyen esetekben azt láthatjuk, hogy bár a fizikai adathordozó nincs a birtokunkban, a tartalmához mégis úgy tudunk hozzáférni, mintha nálunk lenne.⁵⁴ A szakirodalomban ennek kapcsán komoly aggályok is felvetették a fejüket, amelyek a felhő alapú szolgáltatások korában a privátszféra sérthetlenségét egy ideális, de kissé naiv elképzelésnek tartják, tekintve, hogy sokkal nehezebben ellenőrizhető, hogy ki, mikor és hogyan fért hozzá különböző egyének adataihoz.⁵⁵

A magyar joggyakorlat ugyan elismeri annak a lehetőségét, hogy „egyszerre több személy is minősülhet birtokosnak”,⁵⁶ ugyanakkor ez csak egy fikció alkalmazása révén valósítható

⁴⁹ GÁRDOS – VÉKÁS (2014) 927.

⁵⁰ LENKOVICS (1996) 14.

⁵¹ Ld. VAN ALSTYNE – BRYNJOLFSSON – MADNICK (1995) 270. Számukra teljes rendelkezési joggal az a személy bír, aki mások számára a hozzáférési jogot megadhatja, elveheti, a jogkört megváltoztathatja.

⁵² Ptk. 5:1. § (1)

⁵³ MELL – GRANCE (2011) 2.

⁵⁴ A birtoklás ilyen értelmében gyakorlatilag az interneten fellelhető minden adat a birtokunkban van, hiszen azokhoz könnyűszerrel hozzáférhetünk. Ez téves kitégítése lenne a fogalmi keretnek, ezért a lényeg az adathordozóhoz fűződő viszonyban keresendő. A saját számítógépen tárolt adatok esetében ez a tulajdonjog, a felhőben tárolt adatok esetén a tárhely bérlése.

⁵⁵ TENE (2011) 16.

⁵⁶ GÁRDOS – VÉKÁS (2014) 900.

meg. Ez a helyzet akkor, amikor a bérlő faktuális alapon, a tulajdonos célszerűségi alapon birtokos a bérleti szerződés tárgyát képező ingatlan viszonylatában. Olyasmi azonban, hogy egy időben két személy párhuzamos birtokolja ugyanazt a dolgot, a hagyományos magánjog számára ismeretlen jelenség. Márpedig a digitális adatok esetében erről van szó. Egyetértünk Danny Quah azon megállapításával, miszerint „[b]ármely másolat a digitális jószágról maga a digitális jószág. Nincs különbség az eredeti és a másolat között”,⁵⁷ hiszen az alapjukat képező, bitekből álló számsor egy és ugyanaz mindkettő esetében. Mindezek fényében kijelenthetjük, hogy az adatok kisajátíthatatlanok⁵⁸, és nélkülözik a dolog birtoklás tekintetében megvalósuló kizárólagos jellegét.

II.3.3. Nem-versengő

A közgazdaságtanban használatos versengő termék kifejezés azon javak körét jelöli, amelynek egy személy által történő használata kizárja, vagy legalább korlátozza egy másik személy használatát. A gyakran felhozott példa az ételek elfogyasztására szokott vonatkozni.⁵⁹ Amit valaki megeszik, értelemszerűen kizárja, hogy ugyanezt másvalaki is megtegye. Mielőtt azonban a versengő minőséget az elhasználhatóság (elfogyaszthatóság – *res consumptibiles*) dologi jogi kategóriájával azonosítanánk,⁶⁰ rá kell mutatnunk a kettő különbözőségére. Lenkovics Barnabás értelmezésében az elhasználhatóság lényege általában abban áll, hogy a rendeltetésszerű használat során a dolgot elhasználják, amely így állagában megsemmisül.⁶¹ A versengő termékek esetében inkább azt emelhetjük ki, hogy a használatban megnyilvánuló emberi magatartás kizárólagos, és a dolog megszűnése csupán egy lehetséges, de nem szükségszerű kimenetele a tevékenységnek. Ha olvasok egy könyvet, más nem olvashatja ugyanazt a példányt, amit a kezemben tartok, de ettől még a könyv nem fog megsemmisülni.

Az adat természetéből fakadóan nem-versengő. Az adatértéklánc különböző fázisaiban, különböző szereplők párhuzamosan használhatják, hasznosíthatják az adatokat, gyakorlatilag anélkül, hogy a többiek ebből bármit is észre vennének.⁶² A szenzorok és elektronikus eszközök gyűjtik az adatokat, amelyeket algoritmusok vagy adatelemzők analizálnak, miközben egy távoli szerveren vannak tárolva, interferencia nélkül. A használat mikéntje is érdekes kérdés, ugyanis e tekintetben azt látjuk, hogy az adatok hasznosítása túlnyomórészt a felhasználó

⁵⁷ QUAH (2003) 6.

⁵⁸ KOVÁCS (2009) 79–80. Bár a szerző az információt jellemzi ekként, az adatra is használható, e tekintetben ugyanis nem különböznek a természetükben.

⁵⁹ Uo. 13.

⁶⁰ MENYHÁRD (2013) 48–49.

⁶¹ LENKOVICS (1996) 43.

⁶² VAN ASBROECK – DEBUSSCHE – CÉSAR (2017) 121.; JRC Technical Reports: (2017) 12.

kreativitásán múlik,⁶³ így szinte lehetetlen rábökni egyetlen tevékenységre és azt rendeltetésszerű használatnak titulálni. Jogtechnikai szempontból egyenesen kontraproduktív lenne egy taxatív alkalmazási kört megvonni, hiszem számtalan olyan felhasználási mód merülhet fel utólag, amelyet a jogalkotó nem láthatott előre. Javasolt volna inkább egy defenzív megközelítést elfogadni, amely az adatbirtokosok és adatalanyok jogát körülbástyázó szisztémában gondolkodik, és azon belül szabad felhasználást biztosít. Erről még később részletesen lesz szó.

II.3.4. Kimeríthetetlen

Gyakran hallani, hogy az adat élettartama meglehetősen rövid.⁶⁴ Fontos azonban rámutatni, hogy ez nem az adat „állagának” kontextusában értendő. Két szempontból tekinthető igaznak a fentebb tett állítás: egyrészt a Big Data 3 pillérének⁶⁵ egyikét képező sebesség,⁶⁶ másrészt a valós-idejű adatelemzés diktálta iram szempontjából. Maga az adat nem enyészik el, valójában csak a relevanciája csökken gyorsan az idő múlásával, azzal a megszorítással, hogy vannak olyan adatok, amelyek „kiállják az idő próbáját”.⁶⁷

Az, hogy az adat kimeríthetetlen, két dolgot jelent. Elsőként azt, hogy a digitális formátumnak köszönhetően változatlan formában fennmarad, ameddig az adathordozó működik, vagy ahogy a Német Alkotmánybíróság jellemezte az adatokat: „műszaki szempontból korlátlanul tárolhatóak”.⁶⁸ Nem számít, hogy hányan, sem az hogyan használják, a minősége nem romlik.⁶⁹ Másodsorban pedig azt, hogy anélkül többszörözhető szinte limit nélkül,⁷⁰ hogy az eredeti változat e folyamat során amortizálódna. Többszörözés címszó alatt nem követem a szerzői jogról szóló törvény azon definícióját, amely szerint „a mű többszörözésének minősül különösen [...] a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön.”⁷¹ Ehelyett azt a számítógépes parancsot tekintem többszörözésnek, amelynek eleget téve az operációs rendszer az adott fájlt (bináris számsorát) duplikálja. Az ilyen értelmű többszörözésnek kizárólag a hozzáférési jogok, valamint a tárhely kapacitása jelenthet akadályt.

⁶³ SIIA White Paper: Data-Driven Innovation (2013) 12.

⁶⁴ VAN ASBROECK – DEBUSSCHE – CÉSAR (2016) 36.

⁶⁵ A hagyományosan három 'V'-vel jellemzett (*volume, velocity, variety*) Big Data másik két pillére a mennyiség és a változatosság. <https://www.gartner.com/it-glossary/big-data/> (2018. 08.11.)

⁶⁶ Az adattermelés mértékének bemutatásáért ld. FAJSZI – CSER (2004) 1.; NELSON (2016);

⁶⁷ Ilyen alapvetően egy személy neve, és születési ideje, bár előbbi változhat, és értékes információt lehet levonni belőle (házasság). Pillanatok alatt változó adat például egy önvezető autó helyzete, környezete, relatíve gyorsan változó adat lehet egy személy zenei ízlése, vásárlási preferenciái, stb. Vö. GRAEF (2015) 483.

⁶⁸ A német népszámlálási törvény apropóján idézi JÓRI – SOÓS (2016) 30.

⁶⁹ BRACKETT (2011) 62.

⁷⁰ QUAH (2003) 13–16.

⁷¹ A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban: Szjt.) 18. § (2)

II.3.5. Interoperabilitás

Az interoperabilitás, másszóval átjárhatóság legalább annyira célkitűzés, mint amennyire ismérv.⁷² Ez hivatott biztosítani, hogy az egyik szereplőnél keletkezett adatok technikai akadályok nélkül mozoghassanak az adatökoszisztémán belül, kibontakoztatva az információs- és tudás-alapú társadalomban rejlő potenciált⁷³ (ettől természetesen jogi akadályai lehetnek, sőt egyes esetekben szükséges is a korlátozás). A holisztikus szemléletben többféle szempont érvényesül, amelyek a megvalósítás szintjéhez igazodnak. Az adatosítás során az adatok rögzítését célszerű standardizálni, hogy azok utólag könnyedén feldolgozhatóak legyenek. Ide tartozik az egyre növekvő igény az elektronikus ügyintézésre, hogy a felvett adatok egyből hordozható formátumban legyenek kezelhetők a rendszerben. Szintén ide sorolható annak a kívánalma, hogy a gyűjtés során beszerzett adatok homogén megjelenésűek legyenek.⁷⁴ Egy szinttel feljebb lépve a fájl kiterjesztését kell közös nevezőre hozni az adatértéklánc szereplői között, ezzel lehetővé téve a gördülékeny *downstream* felhasználást. A standardizálást és a szabványosítást követően az IT infrastruktúráját – mind a szoftverek, mind hardverek tekintetében – kell összehangolni. Csak egy ilyen ökoszisztémában válhatja be az adatalany GDPR-ban nevesített adathordozhatósági joga a hozzá fűzött reményeket, felruházva az érintettet, hogy „a rá vonatkozó, általa egy adatkezelő rendelkezésére bocsátott személyes adatokat tagolt, *széles körben használt, géppel olvasható formátumban* megkapja”⁷⁵, és szabadon rendelkezék az adatai továbbításáról (esetleg törléséről).

II.4. Kapcsolódó jogesetek

A német esetjogban találunk néhány olyan bírói döntést, amely az adat és adathordozó viszonyát rendezzi, érintve az utóbbin fennálló tulajdonjog kiterjesztését a rajta tárolt tartalomra. Egy 1995-ös ítélet például úgy határoz – amely az adathordozón tárolt adatok törlésének kérdését járja körül –, hogy a BGB 90. szakasz értelmében az adathordozó és vele együtt a rajta tárolt adat dolognak minősül, és az adat osztozik az adathordozó tulajdonjogi sorsában. Magyarán akié a médium, az a tulajdonosa egyben a tartalmának is.⁷⁶ Ezt a megközelítést két későbbi ítélet is tévesnek tartotta. Egy 1996-os ítélet arra hivatkozva vetette el az adaton

⁷² Ld. az Európai Bizottság „Európai digitális egységes piaci stratégiáját”; valamint az „Európai interoperabilitási keret – Végrehajtási stratégiáját”

⁷³ JRC Tech. Reports (2017) 11.

⁷⁴ A születési évnél például célszerű meghatározni a pontos formátumot, hiszen legalább háromféleképpen közölhető: 2000. január 1; 2000. jan. 1.; 2000.01.01. Különböző adatelemző eszközök számára akadályt jelenthet, ha ehhez hasonló divergáló formátumokkal kell operálnia.

⁷⁵ GDPR 20. cikk (1) (kiemelés tőlem)

⁷⁶ OLG Karlsruhe, Urt. v. 07.11.1995 - 3 U 15/95. A jogesetet idézi Osborne Clarke LLP (2016) 54–56.

fennálló tulajdonjog gondolatát, hogy az nélkülözi a szükséges anyagi jelleget.⁷⁷ Egy 2012-es ügyben a bíróság ezen nézetet erősítette meg, egyértelművé téve, hogy az adatot nem tekinti dolognak.⁷⁸

Egy 2015-ös magyar bírósági határozat⁷⁹ egy munkavállaló (felperes) és munkáltató (alperes) közötti, rendkívüli felmondás jogszerűségét vitató pert döntött el, ahol a felperes a személyes adatainak lementésére hivatkozva, azzal párhuzamosan a munkahelyi laptopjáról visszaállíthatatlanul letörölt az alperes számára fontos, üzleti titkokat tartalmazó adatokat, mindezt egy IT-szabályzatba ütköző módon feltelepített Fájll Shredder nevű programmal, valamint az adattároló winchesterhez manuálisan is – egy kisolló segítségével – megpróbált hozzáférni. Érdekes a bíróság szóhasználata, amikor azt mondja: „[a] felperes nem volt elzárva attól, hogy az alperes számítógépéről a *saját tulajdonát képező személyes adatait* elmentse, sőt attól sem, hogy azokat letörölje.”⁸⁰ Nem sokkal korábban ugyanis élesen elkülöníti a dologi jogi és alapjogi kategóriát, amikor azt írja, hogy „[a]z adattároló tulajdonjoga és az azon tárolt adatokhoz kapcsolódó személyiségi jogok egymástól elválnak.”⁸¹

A Győri Ítéltábla 2015-ben hozott határozatában⁸² többek között annak kérdésében foglalt állást, hogy a Rendőrkapitányság által lefoglalt, felperes tulajdonát képező két darab winchester (melyek közül az egyik egy számítógépből kiszerezelt merevlemez volt) „indokolatlanul hosszú ideig való visszatartása”⁸³ hogyan értékelhető jogi szempontból. A felperes érvelésében kifejtette, hogy ezáltal egyrészt az információs önrendelkezési jogában korlátozták (képtelen volt hozzáférni az adathordozón tárolt adataihoz), másrészt sérült a tulajdonhoz való joga is (sem birtokolni, sem használni nem tudta az adathordozót, és ebből következően a számítógépét sem). Az Ítéltábla erre reagálva a következő megállapítást tette: „a felperes tulajdonának birtoklására, használatára vonatkozó jogát az alperes a két winchester vonatkozásában megsértette. [...] [m]egállapítható, hogy a lefoglalt ingóságok speciális jellegéből fakadóan a tulajdonosi jogokkal kapcsolatos gyakorlásán túl az alperes magatartása megghiúsította az [sic!] felperest abban, hogy az adathordozókon lévő adatokhoz (címek, stb.) fényképekhez, személyes emlékekhez hozzáférjen. [...] Ezzel egyúttal megsértette a felperesnek az információs önrendelkezési jogában megnyilvánuló személyhez fűződő jogát.”⁸⁴

⁷⁷ LG Konstanz, Urt. v. 10.05.1996 - 1 S 292/95. Idézi uo. 56.

⁷⁸ OLG Dresden, Beschl. v. 05.09.2012 - 4 W 961/12. Idézi uo.

⁷⁹ BH2015.311.

⁸⁰ Uo. (kiemelés tőlem)

⁸¹ Uo.

⁸² Győri Ítéltábla Pf. 20.002/2015/8.

⁸³ Uo.

⁸⁴ Uo.

A helyesnek tartott álláspont véleményem szerint, ha az adathordozón fennálló tulajdonjogot nem tesszük egyenlővé a rajta lévő adatokhoz fűződő joggal. A szolgáltatás keretében nyújtott tárhelyen vagy a munkáltató által adott eszközön tárolt adat értelemszerűen nem válik a fizikai hordozó tulajdonosának a „sajátjává”, mint ahogyan az adathoz hozzáférőnek sem kell feltétlenül a hordozó tulajdonosának lennie.

A digitális adat fentebb bemutatott jellemzőinek a fényében azt a következtetést lehet levonni, hogy az egyszerűen többszörözhető, párhuzamos birtoklást és használatot lehetővé tevő adatot nem célszerű dologként kezelni, hiszen az a természetéből fakadóan kiszökik a tulajdonjog konvencionális kerete közül. A személyes adatok különleges kategóriát képeznek az adatuniverzumban, amelyek védelme részben eltér a nem személyes adatokétól, és amelyre jogszabályok egy elkülönült csoportja állapít meg normákat. A következőkben ezen aspektust fogjuk megvizsgálni.

III. A MAGÁNSZFÉRA VÉDELME

Ebben a részben a fő hangsúly az új általános adatvédelmi rendelet dogmatikáján lesz.⁸⁵ Csőlátásra vallana ugyanakkor a GDPR-t izoláltan kezelni, ezért bizonyos mértékben szó fog esni a korábbi szabályozásról is, valamint arról, hogy mi katalizálta az új rendelet életre hívását. Ezen felül foglalkozni kell az adatvédelem emberi és alapjogi megalapozásáról is, hiszen ekkor érthető meg a maga teljességében a személyes adatok jelentősége.

Az adatok védelme nem önmagért való célkitűzés, hanem egy nagyobb keretbe, a magánszféra védelmébe illeszkedő eszköz.⁸⁶ Jóri András is erre fekteti a hangsúlyt, amikor az adatvédelmet olyan jogi védelemként definiálja, „amely az egyének magánszférájának védelmét célozza az egyénnel kapcsolatba hozható adatok (személyes adatok) kezelésére vonatkozó szabályok előírásával.”⁸⁷ A magánszféra védelme megjelenik mind nemzetközi,⁸⁸ mind domesztikus szinten.⁸⁹ A *right to privacy* amerikai gyökerű jogintézmény,⁹⁰ amely jogrendszer alapvetően különbözik a kontinentális rendszerektől, így az átvétele – bár indokolt volt – értelmezési nehézségeket vetett fel.⁹¹ Warren és Brandeis „The Right to Privacy” c. tanulmánya⁹² úttörőnek nevezhető, hiszen ehhez köthető a *privacy*-hez való jog létrejötte. Ahogy az ő írásukat is egy diszruptív⁹³ technológiai újítás ihlette, nevezetesen az olyan fényképezőgép megalkotása, amellyel a képek előhívása nem korlátozódott többé a szakértőkre,⁹⁴ úgy az adatvédelmi jogot is egy hasonlóan nagy horderejű innováció, a számítógépek, majd az internet (és nem sokkal rá a közösségi média) hívta életre. Mindkét újítást – joggal – nevezhetjük a nyilvánosság szerkezetváltozásának kiobbantójának.⁹⁵ Mark Zuckerberg, a Facebook alapítója ellenben úgy véli, hogy ezek a fejlemények nem aktív alakítói a társadalmi narratívának, hanem csupán válaszreakciók arra a tényre, hogy a *privacy* többé

⁸⁵ Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (továbbiakban: GDPR)

⁸⁶ PÉTERFALVI (2012) 55.

⁸⁷ JÓRI (2005) 20.

⁸⁸ Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről, 8. cikk; Emberi jogok egyetemes nyilatkozata 12. cikk; Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, 17. cikk; EUMSZ. 16. cikk (1)

⁸⁹ Alaptörvény VI. cikk (1); a Ptk.-ban két egymást követő szakaszban is 2:42.§ (1), 2:43. § b); Btk. lásd a XXI. fejezet büncselekményeit, különösen a 219. §-t a személyes adatok való visszaéléséről, a 221. §-t a magánlaksértésről, a 223. §-t a magántitok megsértéséről, és a 224. §-t a levéltitok megsértéséről; Infotv. 1. §

⁹⁰ MENYHÁRD (2014) 386.

⁹¹ Szőke Gergely szerint a *privacy* jelentése több mindent magába foglal, így az önrendelkezés szinte összes aspektusát felöleli (nem csak az információs önrendelkezést). Ld. SZŐKE (2015) 13.

⁹² WARREN – BRANDEIS (1890)

⁹³ A szónak az abban az értelmében, hogy a technológia felforgatta a konvencionális gondolkodást alapvető szocio-kulturális és gazdasági kérdésekben.

⁹⁴ MÉSZÁROS (2017) 33–34.

⁹⁵ WARREN – BRANDEIS (1980); SÓLYOM (1983) 196; JÓRI – SOÓS (2016) 19.

nem közösségi norma.⁹⁶ Ezzel a lekorlátozott jelentőséggel nem érték egyet,⁹⁷ elsősorban azért, mert ameddig nem léteztek ilyen platformok, az emberek értelemszerűen nem tudtak bekapcsolódni az online közösségalkotásba. Legfeljebb azt lehetne mondani a Facebook kultúra formáló szerepéről, hogy egy mélyen meglévő vágyra tapintott rá, nevezetesen arra, hogy az önmagunkról való információmegosztás társadalmi szükséglet. Ez megint csak vitatható, kezdve azzal, hogy maga Zuckerberg mondta, hogy kezdetben rengetegen kérdezték tőle, hogy miért akarna bárki is közzétenni magáról bármit az interneten, vagyis az emberekben inkább egy természetes ódzkodás lapul meg (a fiatalabb generációknál kevésbé, az idősebbeknél inkább jelentős). Továbbá a Facebook történetének visszatérő adatkezeléssel/adatlopással kapcsolatos botrányai emlékeztetik mind a döntéshozókat, mind az üzleti élet szereplőit, hogy a *privacy* tisztelete mind a mai napig fontos alkotóeleme a társadalmaknak.

III.1. Információs önrendelkezési jog

A magánszférát érintő joggyakorlat tükrében több szerző is arra a következtetésre jutott, hogy míg az Egyesült Államok a „személyes (döntési) szabadság”, az európai országok „az emberi méltóság” védelméből indul ki.⁹⁸ Ugyanakkor ami a jogvédelmet illeti, az autonómia tiszteletben tartása – vagyis „az egyén joga, hogy ahhoz, hogy magáról döntsön”⁹⁹ – hangsúlyosan érvényesül a hazai jogunkban is.¹⁰⁰ A magánszféra védelmének itt leírt aktív oldala átvezet az önrendelkezési jog létalapjához.¹⁰¹ Nem csak arról van szó, hogy az egyén milyen külső behatást szeretne kizárni, hanem a tevőleges magatartás véghezvitelét is szavatolni kívánja. A témánk szempontjából ezen belül az információs önrendelkezési jog a releváns, amelynek „tartalma, hogy mindenki maga rendelkezik személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról.”¹⁰²

⁹⁶ Hivatkozva SUMNER (2016) 93; Az interjú Zuckerberg-gel elérhető itt:

<https://www.youtube.com/watch?v=LoWKGBloMsU>

⁹⁷ Ezt támasztja alá az a felmérés is (PRISMS), amely az emberek biztonságához és magánszférához való viszonyát kutatta: „A vizsgálat rávilágított arra, hogy sok állampolgárnak a privátszféra feletti kontroll legalább annyira fontos, mint a csoportosulás szabadsága (freedom of everyday association). [...] A megkérdezettek 81%-ának kiemelten fontos, hogy tudja, kinek van információja róla, 80%-nak, hogy kontrollálni tudja a hozzáférést egészségügyi adataihoz, és csak 41%-uknak, hogy vallásukat privát információnak megtartsák.” Ld. BENKŐ (2017) 58–59.

⁹⁸ MENYHÁRD (2014) 385; továbbá DÓSA – POLYÁK (2003) 23; PÉTERFALVI (2012) 29.

⁹⁹ SZABÓ (2005) 46.

¹⁰⁰ A 2018. évi LIII. törvény a magánélet védelméről a 2. §-ban jeleníti meg ugyanezt az elképzelést valamivel részletesebben, amikor azt mondja: „A magánélethez való jog a személyiség szabad kibontakoztatásához való jog része, amelynek értelmében az egyént szabadság illeti meg élete felelősségteljes, önálló alakítására, család, otthon és emberi kapcsolatok létesítésére és megóvására.”

¹⁰¹ SZABÓ (2005) 46–47.

¹⁰² 15/1991. (IV. 13.) AB határozat

III.2. Személyes adatok

Elég csak az európai és amerikai piaci trendeket követni ahhoz, hogy egyre gyakrabban találkozzunk az olyan véleményekkel, amelyek az adatokat általában, és a személyes adatokat különösen a vállalati vagyoni részeként egy új eszközosztálynak tekintik,¹⁰³ sőt az a nézet sem ritka, amely árucikként kezeli.¹⁰⁴ Amint az a Target esetében látható volt, megfelelő eszközök birtokában ezek az adatok effektíven monetizálhatóak. Éppen emiatt komoly versenyjogi, fogyasztó- és adatvédelmi kérdéseket vetnek fel, amelyek közül az utóbbival fogunk behatóbban foglalkozni.

A jogfejlődés az éppen aktuális kihívásokra reagál. Az erősebb szabályozás gondolata, és az ennek eredményeként megszülető GDPR is egy ilyen válaszreakciónak tekinthető, amely a „gyors technológia fejlődés és globalizáció”¹⁰⁵ versenyében elmaradozó adatvédelmi irányelvet váltotta fel. Noha az alapvető értékek maradtak, az új kihívások új megoldásokat kívántak.¹⁰⁶ A Big Data üzleti felhasználása felerősítette a magánszféra kommodifikációját, amely az adatgyűjtéssel szembeni bizalomvesztést csak tovább növelte.¹⁰⁷ A 2000-es évek elejétől az adatvédelem harmadik generációja lépett a színre, amely ráépülve a második generációs önrendelkezési jogra, nagyobb figyelmet szentel az adatkezelők kötelezettségeinek.¹⁰⁸ A cél a személyes adatok adatalanytól részlegesen elváló (jogi) sorsának a regulációja lett. A személyes adatok nem ritkán „önálló életet” kezdenek élni, mihelyst az adatalany beleegyezik, hogy a különböző webes fórumok, okoseszközök, applikációk hozzáférjenek és harmadik fél részére továbbítsák az adataikat. Frank Buytendijk ezt a következőképp fogalmazza meg: „A személyiségeink repkednek az interneten, és mindegyik egy részünket közvetíti, de valójában senki nem tudja, mi került ki rólad vagy rólam.”¹⁰⁹ Egy másik, hasonlóan aggasztó tendenciára hívja fel a figyelmet Szabó Máté Dániel: „az információs társadalomban egyre inkább az egyén jellemzői, a róla elmondott és elmondható információk határozzák meg magát az egyént, nem pedig fordítva.”¹¹⁰ Tovább homályosítja a nyomon követést, hogy az adatértéklánc különféle szereplői akár különböző kontinenseken is végezhetik a tevékenységüket.

¹⁰³ Ld. például EDPS (2014) 8–10; PURTOVA (2017) 9; GIANCLAUDIO – CUSTERS (2018) 290.

¹⁰⁴ Ld. például SCHWARTZ (2004) 2056–2057; ZECH (2017)

¹⁰⁵ Európai Bizottság COM(2010) 3.

¹⁰⁶ RUBINSTEIN (2013) 74–76.

¹⁰⁷ SZÓKE (2013) 108; BENKŐ (2017) 54; 58.

¹⁰⁸ SZÓKE (2013) 110.

¹⁰⁹ Idézi SUMNER (2016) 15.

¹¹⁰ SZABÓ (2005) 47.

Az Infotv. korábbi személyes adat definíciója így hangzik: „az érintettel kapcsolatba hozható adat [...], valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés.”¹¹¹ Első olvasatra szembetűnik, hogy ez jócskán kiszélesíti a dolgozat elején használt adat meghatározást. Hiszen a korábban a tudás piramis legalján elhelyezkedő, cél nélküli, nyers adatokat tekintettük adatnak, e kiterjesztett fogalom magába foglalja azokat a következtetéseket, amelyeket mi az információ szintjéhez soroltunk. A GDPR-hoz igazodó törvénymódosításkor ez az alkalmazási kör tágítás egészen explicitté vált. Az új rendelkezés értelmében személyes adat „az érintettre vonatkozó bármely információ”.¹¹² Mivel magyarázható ez a látszólagos diszkrépancia? Egy példa segítségével próbálom meg feloldani az ellentmondást. Egy egészséges felnőtt esetében az orvostudomány mai állása szerint az átlagos pulzusszám percenként 70 körül mozog (adat). Ha valakinek ez a szám 40 körüli értéket vesz fel, akkor természetes azt gondolnunk, hogy az illető szervezetében nincs rendben valami. Ugyanakkor ha tudjuk a szóban forgó személyről, hogy hosszútáv futó (személyes adat), akkor a rajta mért 40-es pulzus rögtön más megvilágításba helyeződik, hiszen esetükben nem ritka az ilyen alacsony érték. Az adat jelentése és egyúttal a minősége megváltozik azzal az eseménnyel, hogy hozzákötjük egy adott emberhez. A minőségi változás abban érhető tetten, hogy ilyenkor egy adatalany és egy vele összeköthető adat kombinációja keletkezik, ami már megfelel a kontextusba helyezésnek, így egyúttal az információ kritériumának is. Meg kell jegyezni, hogy a levonható következtetés helyességének a valószínűsége nagyban függ a rögzített adatok számától és azok pontosságától.

III.3. Az „azonosíthatóság” és a de-anonimizáció

Az adatok (üzleti) felhasználásának és a magánszféra védelmének ütközését találóan összegzi a következő paradoxon: „az adat vagy hasznos, vagy tökéletesen anonim, de a kettő egyszerre soha.”¹¹³ A mindenkor releváns kérdés a személyes adatok esetében, hogy mi és mikor számít annak? A kapocs egy adat és egy személy között az azonosítás vagy az azonosíthatóság lehetősége. Ezen a kritériumon nem változtat a GDPR a korábbi adatvédelmi irányelv meghatározásához képest.¹¹⁴ Az identifikáció kizártsága, az alany és az adat közötti kötelék végleges, visszaállíthatatlan eltépeése (anonimizáció) egyúttal megszünteti a személyes adat minőséget is. Az álnevesítés ezzel szemben egy olyan kezelési mód, amely által az

¹¹¹ Infotv. 3. § 2.

¹¹² Infotv. 3. § 3. A változásokat a 2018. évi XXXVIII. törvény tartalmazza.

¹¹³ OHM (2010) 1704.

¹¹⁴ 95/46/EK irányelv 2. cikk (a); Lényeges változtatás, hogy az adatalany kizárólag természetes személy lehet (az irányelv csak személyről beszélt), valamint a nevesített adatok köre kiegészült (pl. online azonosító).

azonosítás *további információk* nélkül nem végezhető el.¹¹⁵ A személy kiléte tehát megállapítható marad elviekben, csupán az összekapcsolhatóság esélyes lesz csekély, ezért ez inkább tekinthető egyfajta biztonsági intézkedésnek,¹¹⁶ mintsem a GDPR hatálya alóli kibúvásnak. Azonban az összekapcsolás nem mindenki számára adott opció, így annak eldöntése, hogyan kell értelmezni az azonosíthatóság lehetőségét, jelentős horderejű kérdés.

„Az azonosítás olyan információk kombinálásával válik lehetővé, amelyek önmagukban nem vezetnének vissza az adott személyhez, de együttesen igen.”¹¹⁷ Mind az uniós, mind a magyar jogirodalom kétféle megközelítést tart számon a tekintetben, hogy az adatkezelő önmaga el tudja-e végezni az azonosítást (saját erőforrásaival támaszkodva), vagy ehhez külső tényező is szükséges (vagyis több adatra van szüksége, mint amivel ő rendelkezik). Utóbbi az objektív felfogás, amelynek értelmében ha bárki, bármekkora erőfeszítés árán hozzá tudja kötni az adatokat egy személyhez, a birtokában lévő adat személyes adatnak minősül. A joggyakorlat azonban nem ezt az irányt követte. A relatív kritérium melletti elköteleződés azon a megfontoláson alapszik, hogy túlterjeszkedő volna egy olyan szabályozás, amely kvázi minden adatkezelőre kiterjedne, még akkor is, ha nekik nem céljuk a személyek azonosítása, vagy ha az adatkezelő nem zárkózik el ettől, de nincs abban a helyzetben, hogy beszerezze a „hiányzó láncszemeket”.

A korábbi irányelv értelmezésekor az Európai Unió Bíróságának (továbbiakban: EUB) a *Breyer v Federal Republic of Germany* ügyben azt az álláspontot alakította ki, hogy amikor nincs arányban az azonosítás kockázata a ráfordítandó erőforrásokkal, akkor szükségtelen a személyes adat létének megállapítása.¹¹⁸ A GDPR preambuluma 26. cikkében kitér arra, hogy minden olyan eszközt figyelembe kell venni a kérdés megvizsgálásakor, amely az adatkezelő rendelkezésére áll és ésszerűen feltételezhető ezekről, hogy felhasználják majd az azonosítás során. Ezt követően nevesít néhány tényezőt, amelyet szem előtt kell tartani: az azonosítás költségét, időigényét, a rendelkezésre álló technológiát.¹¹⁹ Míg az első kettő könnyebben számszerűsíthető, az IT forradalomból kifolyólag a technológia aktuális állapota nehezen követhető.

Ahhoz, hogy felmérjük, mekkora területet ölel fel az így meghatározott személyes adat, tisztában kell lennünk az adatbányászat és adatelemzési technológiák legújabb fejleményeivel.

¹¹⁵ GDPR 4. cikk 5; Az anonimizáció és álnevesítés alaposabb összehasonlításáért ld. Miranda Murby *et al.* „Are ‘pseudonymised’ data always personal data? Implications of the GDPR for administrative data research in the UK” c. cikkét, különösen 222–228. MURBY *et. al* (2018)

¹¹⁶ Art. 29 Working Party (2014) 3.

¹¹⁷ VOIGT – VON DEM BUSSCHE (2017) 12.

¹¹⁸ *Breyer v Federal Republic of Germany* (C-582/14) ld. 46. pont

¹¹⁹ GDPR preambuluma 26. cikk

Paul Ohm szerint az anonimizáció kezdetben kielégítő védelmet jelentett a magánszféra számára, így a jogalkotó ebben állapította az aranyközéputat az adatalany tiszteletben tartása és az innováció ösztönzése között. Lépéshátrányba azzal került, hogy a szabályok maradtak, de a technológia finomodott, precízebbé és leleményesebbé vált, azt eredményezve, hogy ami 15-20 évvel ezelőtt valóban anonimizált adat volt, azt ma csak álnevesített adatnak tekinthetjük. A közvetlen azonosítók, mint a név, személyigazolvány szám, TAJ-szám eltüntetése, elmaszkírozása, egyedi azonosítóval történő felcserélése nem jelent akadályt a modern adatelemző technológiák számára, hogy egy külső adatbázissal összevetve felfedje (de-anonimizálja) az egyes személyek kilétét.¹²⁰

III.4. Dolog módjára hasznosítható alapjog? – a profilozás üzleti gyakorlata

A tulajdonjog közvetett tárgyai között felsorolt dolog módjára hasznosítható természeti erők kategóriája a büntetőjog azon sajátos megoldásának hatására került a magánjogba, miszerint a lopás bűncselekménye elkövethető áramra is,¹²¹ annak ellenére, hogy hagyományos értelemben igencsak bajosan lehetne azt birtokba venni. Ugyanakkor a valóság azt mutatja, hogy mindezzel együtt az ilyen *erők* emberi uralom alá hajthatók, és a hasznosításuk során jelentős vagyoni értéket képviselnek.¹²² A következőkben azt vizsgáljuk meg, miként lehet a személyes adatokat dolog módjára hasznosítani. Kereskedelmi szempontból az egyik legjövödelmezőbb módja ennek a profilozás, profilalkotás gyakorlata.

A profilalkotás jelentését a GDPR a fogalom meghatározások körében adja meg: „személyes adatok automatizált kezelésének bármely olyan formája, amelynek során a személyes adatokat valamely természetes személyhez fűződő bizonyos személyes jellemzők értékelésére [...] használják”.¹²³ A felhalmozott adatmennyiségből adatbányászat útján új összefüggések tárhatók fel, oly módon, hogy képes egy bizonyos tulajdonságot/tevékenységet/jellemzőt kapcsolatba hozni valamilyen konkrét magatartási mintával. Az így felfedezett összefüggést kérdés formájában is fel kell tenni: vajon x személyes tulajdonság/tevékenység/jellemző generálja y magatartás?¹²⁴ Ha az adatok nagy százalékban igazolják a korrelációt, akkor egy új belépőről, aki rendelkezik x -szel, valószínűsíteni lehet, hogy y -t fogja csinálni.¹²⁵ Ezáltal rögvest beskatulyázzák a hozzá hasonló adatokkal bíró emberek közé, és ennek megfelelően

¹²⁰ Részletes leírásért és esettanulmányokért ld. OHM (2010) 1706–1725.

¹²¹ MENYHÁRD (2002) 9. Különösen a 17. lj.

¹²² NAVRATYIL (2016) 485.

¹²³ GDPR 4. cikk 4. pont

¹²⁴ Zarsky szerint az adatbányászat segít feltenni azt a kérdést, amit a felhasználók maguktól nem tudtak. Idézi HILDEBRANDT – GUTWIRTH (2008) 19.

¹²⁵ Uo. 22.

nyújtanak például kedvezményeket egyes termékekre, tüntetnek fel személyre szabott hirdetésekkel, stb. Az így alkotott kép (profil) annál tisztább, annál hatékonyabban célozható, minél több kategóriát tudnak az egyénről (életkor, lakóhely, családi állapot, foglalkozás, éves jövedelem, vásárlási preferenciák, keresési előzmények, öröklődő betegségek jelenléte a felmenőknél, politikai nézet, faji hovatartozás¹²⁶). Amikor több különböző adatbázist vetnek elemzés alá, olyan következtetéseket tudnak levonni az egyes személyekről, amelyek akár szenzitív adatnak is minősülhetnek¹²⁷ (lásd a Target példájánál a várandósságot). Az üzletek oldaláról tökéletesen érthető lépés, hogy azelőtt tudni akarják az ügyfeleik következő lépését, mielőtt ők elhatároznák magukat.

Ugyanakkor a másik oldal jogos várakozásairól sem szabad megfeledkezni. A személyes adatok védelme alkotmányos joga minden embernek, s mint olyan, az embertől elszakíthatatlan, elidegeníthetetlen. Olyan adatok „megtippelése”, amely kiolvasható korábban gyűjtött adatokból, de amelyek rögzítéséhez az adatalany nem járult hozzá (leginkább azért nem, mert nem tudott róla) mindenképpen felveti a magánszféra tiszteletben tartásának a problémáját: sérül az információs önrendelkezési jog, és a személyes adatok védelme. Bár József Attila versében az állami adatgyűjtéstől való félelmét jelenítette meg, ugyanúgy alkalmazható a Kis Testvérek¹²⁸ tevékenységével kapcsolatos aggályokra, tekintve, hogy sosem lehet tudni pontosan, mi mindent tartanak számon rólunk a különböző cégek.

Elviekben nem kizárt az alapjog korlátozása, azonban ez csakis rendkívül szigorú feltételek mellett eszközölhető, amennyiben megfelel az alapjogi tesztnek. Szinte kivétel nélkül valamilyen alkotmányos cél elérése érdekében valósult meg ilyen megszorítás, ugyanakkor az teljes magabiztossággal kijelenthető, hogy a profitszerzés nem képezheti legitim alapját. Véleményem szerint a személyes adatok tulajdonjog tárgyává tétele morális okokból sem kívánatos. Ez a megközelítés ugyanis azt az érzetet keltheti, hogy azt át lehet ruházni, annak gyakorlásával fel lehet hagyni, arról le lehet mondani. Helyes az a jogalkotói szándék, amely a védelemnek a legmagasabb fokát óhajtotta a személyes adatnak nyújtani, azáltal, hogy alapjoggá emelte. Ennek a súlyát bagatellizálná el, ha a Ptk. 'tulajdonjog tárgyai' szakaszban kapna helyet ez a különleges kategória.

¹²⁶ Ezek közül sok különleges adat, amelyek a szinte mindig a legértékesebb adatok, ezért is indokolt a kiemelt védelmük.

¹²⁷ KING – FORDER (2016) 699–700.

¹²⁸ Az üzleti szféra szereplőit nevezik így, akik adatéhségben látszólag az államon, a Nagy Testvéren is túlnőnek.

IV. JOGI VÉDELMI MEGKÖZELÍTÉSEK AZ ADATOK VONATKOZÁSÁBAN – JELENLEG

A tulajdonjog nem más, mint egy *erga omnes* védelem. Elképzelhető, hogy azért merült fel a bevezetésének a gondolata az adatok vonatkozásában, mert a jelen szabályozási környezet nem kezeli megfelelően a kérdést? Vagy arról lenne szó, hogy egy jövőbeli terv megvalósításához, a digitális egységes piac megteremtéséhez lenne szükség egy világos, kiszámítható jogi atmoszférára? Ebben a fejezetben sorra vesszük azokat a hatályos normákat, releváns jogintézményeket, amelyek szóba jöhetnek a (személyes) adatok védelméről folytatott gondolatmenetben. A bemutatásra kerülő jogi instrumentumok közül – amint azt látni fogjuk – sok az *acquis communautaire* vívmánya, amelyeket átültettek a hazai jogunkba. Ezek közül találkozunk majd olyannal, amely az uniós szabályozást megelőzően nem rendelkezett magyar előzménnyel, és olyannal is, amelynek hosszú múltra tekint vissza, és aztán közeledett a közösségi szabályozáshoz.

IV.1. Szellemi alkotások joga

Természetesen a jog nem áll tehetetlenül a nem kézzelfogható, mégis jelentős értéket képviselő javak kategóriája előtt. Így hatékony megoldást kínál a szellemi produktumok, az innovatív ötletek megvalósításai, különböző eljárások, műszaki megoldások védelmére, amely eredményesen allokálja a gazdasági ösztönzőket az alkotó személyek körében, anélkül, hogy a protekció ösztársadalmi szempontból veszteséget vagy gátat jelentene az eredmények felhasználásában, kibontakoztatásában.¹²⁹ Amint az korábban bemutatásra került, az adatok is a testetlen tárgy kategóriába tartoznak, ezért magától adódik a gondolat, hogy valamelyik, már kidolgozott védelmi rendszer hatáskörébe vonjuk. Ugyanakkor azt fogjuk találni, hogy a bemutatásra kerülő jogintézmények egyikének sem illeszkedik maradéktalanul a profiljába, sok esetben átfedésben lesznek egymással.

IV.1.1. Adatbázisjog

Mivel az adat önmagában véve céltalan, hasznosítani azáltal lehet, hogy összevetjük más adatokkal, és megpróbáljuk elhelyezni egy rendszerben. Az adatbányászat számára is szükség van a minél nagyobb volumenű adatsokaságra, hogy abból értelmet tudjon csiholni. Míg adathalmaznak nevezzük az *ad hoc* módon aggregált adatokat, a valamilyen szisztéma alapján organizált adatösszességet adatbázisnak hívják. Az Európai Bizottság észlelve az adatbázisok

¹²⁹ JRC (2017) 25–27.

számának és forgalmának növekedését,¹³⁰ megalkotta az Adatbázis irányelvet, amely aztán átültetésre került a hazai jogunkba.¹³¹

IV.1.1.1. Szabályozási háttér

Az irányelv megközelítése kettős: az adatbázis jellegétől függően biztosítja a védelmét vagy szerzői jogi oltalom által, vagy egy *sui generis* adatbázis jog alkalmazásával. Az irányelv a tárgyi hatályát a következőképpen rögzíti: „önálló művek, adatok vagy egyéb tartalmi elemek valamely rendszer és vagy módszer szerint elrendezett gyűjteménye, amelynek elemeihez elektronikus eszközökkel vagy bármely más módon egyedileg hozzá lehet férni.”¹³² A szerzői jogi védelmi jelleg a következő pár szakaszból olvasható ki: leszögezi, hogy az adatbázis tartalmi elemeit, vagyis az egyes adatokat nem részesíti védelemben. A védelmi igény az összeválogatás, illetve elrendezés eredetiségéből¹³³ fakadhat, amely által az egész adatbázis a szerző egyéni szellemi alkotásának minősül.¹³⁴ A *sui generis* jog a *nem eredeti adatbázisokat*¹³⁵ vonja meg az alkalmazási körébe, amelynek feltételeként a tartalom megszerzéséhez, ellenőrzéséhez, és előállításához kötődő minőségileg vagy mennyiségileg jelentős ráfordítást szabja.¹³⁶

A magyar szabályozás átültette ezt a kettős dogmatikai megközelítést. Adatbázis–mű¹³⁷ az az eredeti, egyéni gyűjteményes mű,¹³⁸ amelyben az egyes tartalmi elemekhez egyedileg hozzá lehet férni. Nem felel meg az eredetiség követelményének, ha a tartalmi elemek kézenfekvő módon vannak elrendezve.¹³⁹ A hangsúly tehát az összeállítás újszerűségén, kreativitásán van. A kapcsolódó, *sui generis* jogvédelem feltétele megegyezik az irányelvben lefektetett jelentős ráfordítás követelményével. Utóbbi definíciós elem értelmezésében az EUB esetjoga adhat támpontot, melyet a *British Horseracing Board v William Hill* döntésében a következőképp határozott meg: „a meglévő tartalmi elemek keresésére és az említett adatbázisban történő összegyűjtésére felhasznált pénzeszközök [...] kivéve azon pénzeszközöket, amelyeket e

¹³⁰ Európai Bizottság COM(1988)

¹³¹ Az Sztj. vonatkozó részeit az azóta már hatályon kívül helyezett 2001. évi LXXVII. törvény módosította.

¹³² 96/9/EK irányelv 1. cikk (2)

¹³³ Az eredetiség követelményét teljesíti az adatbázis létrehozója, „ha az adatbázisban található adatok kiválasztása vagy elrendezése útján [...] az alkotóképességét eredeti módon, szabad és kreatív döntések révén fejezi ki.” Ld. *Football Dataco Ltd and Others v Yahoo! UK Ltd and Others* (C-604/10) 38. pont

¹³⁴ Uo. 3. cikk (1); A Szerzői Jogi Szakértő Testület (továbbiakban: SZJSZT) értelmezésében az adatbázis „»egyéni«, ha az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikat, és akkor »eredeti«, ha az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata.” Ld. SZJSZT – 18/13 185.

¹³⁵ TABUCHI (2004) 177.

¹³⁶ 96/9/EK irányelv 7. cikk (1)

¹³⁷ Sztj. 61. § (1)

¹³⁸ Uo. 7. §

¹³⁹ SZJSZT – 29/04

tartalmi elemek létrehozására használtak fel.”¹⁴⁰ Ezen megfogalmazásból is kiolvasható, hogy az adatok rögzítésének (mint tartalmi elemek létrehozása) költsége nem feleltethető meg ilyen ráfordításnak.¹⁴¹ Amennyiben az adatbázis a védelem tárgya lehet, úgy a védelem az „első nyilvánosságra hozatalát követő év első napjától számított tizenöt év,”¹⁴² azzal, hogy ez újratekődik az adatbázis jelentős megváltoztatása esetén.

Az adatbázis sem szerzői jogi, sem pedig *sui generis* megközelítése nem alkalmazható az egyes adatok védelmére. Egyik esetben sem az alapul szolgáló tények, megfigyelések egyenkénti védelmének összege adja ki a végső oltalmat, hanem a végeredményt, az adatbázist mint „adattároló és adatfeldolgozó rendszert”¹⁴³ óvja a kimásolástól és az újrahasznosítástól.¹⁴⁴

IV.1.2. Üzleti titok

A vállalkozásoknak elemi érdekük, hogy a tudás, amire az üzleti modelljük épül, védve legyen a versenytársaktól. Az adatok versenyelőnyként történő felfogása széles körben osztott, amelyet a keresőmotorok piacán kiemelkedő Google vezető fejlesztője is megerősített egy beszédében: „Semmivel sem jobbak a mi algoritmusaink, mint bárki másé. Csupán több adatunk van.”¹⁴⁵

A témánk szempontjából a kereskedelmi titkok kategóriája érdekes, amelybe bele tartoznak az ügyfelekről szerzett adatok.¹⁴⁶ Számptalan példát láthatunk arra, hogy a vállalkozások vagy a már meglévő terméküket/szolgáltatásukat fejlesztik a tevékenységük során gyűjtött adatok alapján, vagy merőben újakat hoznak létre, vagy a sikeresebb marketing alakítja ki a *márkahűséget*, szélesebb *márkaisuertséget*. A fogyasztók vásárlási szokásainak, élethelyzetének, körülményeiknek ismerete minden eladással foglalkozó embernek, társaságnak elengedhetetlen. Az apránként megszerzett információöredékek lassan

¹⁴⁰ *British Horseracing Board v William Hill* (C-203/02) ld. 31. pont

¹⁴¹ „[N]em vehetők figyelembe azok a ráfordítások, amelyek az ilyen önálló anyagok (adatok, információk) előállítására irányulnak.” Ld. SZJSZT 39/2004/1-2.

¹⁴² Sztj. 84/D. § (1)

¹⁴³ 96/9/EK irányelv preambulum (12)

¹⁴⁴ „A szerzői jogi védelmet tehát nem az egyes adatok (mint a gyűjteményes mű részei) specialitása, hanem a részeket magába foglaló gyűjtemény felépítésének egyedi jellege alapozza meg.” Ld. SZJSZT 39/2004/1-2.

¹⁴⁵ ASAY (2010)

¹⁴⁶ Bacher György két kategóriába sorolja az üzleti titkokat jellegük szerint: gyártási és kereskedelmi titkokra. Ld. BOYTHA – TÓTH (2010) 76; Üzleti titok irányelv preambulum 2. cikke is kitér erre: „kiterjed az olyan üzleti adatokra is, mint például a vevőkre [...] vonatkozó adatok”; Ezt erősíti meg a Bizottság hatástanulmánya is, amely így fogalmaz: „az üzleti titokként tartott információ (mint például az ügyfelek/fogyasztók listái; bizalmas adathalmazok, amelyek kutatási vagy más adatot tartalmaznak) magába foglalhat személyes adatokat. Ld. Impact Assessment (2013) 254; A Legfelsőbb Bíróság egy döntésében leszögezte, hogy „[a] Tpv. 4. § (3) bekezdésének a) pontja értelmében a felperes szerződő partnereinek neve és címe valóban olyan üzleti adat, amely általában üzleti titoknak minősül.” (BDT2002.711.)

összeállnak, értelmet nyernek és erre alapozva hatékony *döntéstámogató-rendszerek* alakíthatók ki.

IV.1.2.1. Szabályozási háttér

Hazánkban nem is olyan sokkal ezelőttig, az üzleti titokról szóló 2018. évi LIV. törvény hatályba lépéséig két említésre méltó jogszabályban jelent meg az üzleti titok védelme.¹⁴⁷ Elsősorban a Ptk.-ban a személyiségi jogok között volt nevesítve,¹⁴⁸ a magántitok egy alkategóriájaként.¹⁴⁹ Ezt az egyedi megoldást szüntette meg az új jogszabály, és a TRIPS megállapodás rendelkezéséhez¹⁵⁰ hasonlóan a szellemi tulajdonjogok egyik oltalmaként védi az üzleti titkokat.¹⁵¹ Továbbá a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 4. szakasza sorolta fel példálózó jelleggel az üzleti titok megsértésének eseteit, és szankcionálta a megvalósításukat. „Túlélte” az új törvény hatályba lépését a Btk. piaci viszonyok tisztaságát biztosító tényállás, az üzleti titok megsértése.¹⁵²

A nem nyilvános know-how és üzleti információk (üzleti titkok) jogosulatlan megszerzésével, hasznosításával és felfedésével szembeni védelemről szóló uniós irányelv (továbbiakban: Üzleti titok irányelv) implementálása során a jogalkotó egy jogszabályba szedte össze a vonatkozó rendelkezéseket. A két jogforrás tárgyi hatályában némi eltérés figyelhető meg. Az irányelv az információk védelmére konjunktív feltételrendszert állít: azoknak titkosnak kell lenniük (vagy egészben, vagy részben – utóbbinál azonban leszögezi, hogy csak „egy adott pontos konfigurációban), azaz nem ismert, és nem könnyen hozzáférhető; „a titkossága folytán kereskedelmi értékkel bír”; és a titokban tartáshoz szükséges, elvárható lépéseket megtették.¹⁵³ A hazai jogszabály azzal kezdi, hogy az üzleti titok gazdasági tevékenységhez¹⁵⁴ kapcsolódik, megtartja a titkosság követelményeit, ugyanakkor a

¹⁴⁷ Bár Bobrovsky Jenő még a 2013-as polgári jogi kodifikáció előtt tette ezt a megállapítást, az új Ptk. elfogadása e tekintetben nem hozott változást. BOBROVSKY (2006) 1388.

¹⁴⁸ Ptk. 2:47 §

¹⁴⁹ FALUDI (2014) 72..

¹⁵⁰ A nyilvánosságra nem hozott adatok védelme a Megállapodás második részében, a szellemi tulajdonjogok megadásánál jelenik meg. Ld. TRIPS megállapodás 39. cikk

¹⁵¹ SZÚCS (2018); Ebből a megfontolásból került a dolgozatban is a szellemi tulajdonjog alfejezetbe az áttekintése. Ismert olyan álláspont is, amely szerint téves ez a besorolás: az üzleti titok irányelv preambulum 39. pontjában kifejezetten elhatárolja a szellemi tulajdonjog területétől. Vö. RADON (2016) 24.

¹⁵² Btk. 418. §; Az elkövetői magatartások némileg eltérnek az üzleti titok törvényben lefektetettektől. Míg előbbi jogosulatlan megszerzésről, felhasználásról, más személy részére hozzáférhetővé tételről, nyilvánosságra hozatalról ír, utóbbi jogosulatlan megszerzésről, hasznosításról és felfedésről.

¹⁵³ Üzleti titok irányelv 2. cikk (1)

¹⁵⁴ A gazdasági tevékenységre az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXXVII. törvény 6. § (1)-ben találunk meghatározást: „valamely tevékenység üzletszerű, illetőleg tartós vagy rendszeres jelleggel történő folytatása, amennyiben az ellenérték elérésére irányul, vagy azt eredményezi, és annak végzése független formában történik.” Nem világos azonban ennek a fordulatnak a szükségessége az üzleti titok definíciójában, hiszen a korábbi

kereskedelmi érték helyett a vagyoni érték fordulatot használja.¹⁵⁵ Utóbbi módosítással egyet lehet érteni, hiszen alapvetően az üzleti titkot nem a piac (a megszerzésére irányuló kereslet) árazza be, ennek ellenére a vállalkozás profitszerző tevékenysége nagy mértékben támaszkodik rá, így a vagyoni érték kifejezés indokoltabb. Maga a titok „tény, tájékoztatás, egyéb adat és az azokból készült összeállítás”¹⁵⁶ lehet. Ebből a meghatározásból az olvasható ki, hogy a felsoroltak akár önmagukban (részinformációként¹⁵⁷), akár együttesen állhatnak védelem alatt. Ez az értelmezés abba az irányba viheti a joggyakorlatot, hogy az egyes adatokra külön-külön is kiterjed az üzleti titok védőszárnya.

IV.1.2.2. Az adatvédelem és üzleti titok párhuzamos alkalmazása

A jelen kérdésfelvetés szempontjából azonban korántsem ilyen egyszerű a helyzet. Az az üzleti modell, amely a személyes adatok értékesítéséből befolyó összegre alapozza a létét,¹⁵⁸ vitathatóan vindikálná ezen adatokra nézve az üzleti titok oltalmát. Mivel az adatok sok esetben a szolgáltatás igénybevételének „melléktermékeként”¹⁵⁹ jelentkeznek, így azok értéke éppen nem a titokban tartásukban rejlik, hanem abban, hogy ezeket harmadik fél részére értékesítik. Amennyiben ugyanazokat az adatokat tartalmazó adatbázist eladják¹⁶⁰ több, különböző vevőnek, kérdésessé válik, hogy ezek mennyiben maradnak titkosak. Másrészt az is valószínűsíthető, hogy egy-egy ilyen tranzakciónál a nyilvánosan elérhető és a titkos adatok keverednek egymással, ezzel elmosva az egyértelmű határvonalakat.¹⁶¹

jogértelmezés fényében az olyan titokjogosultnak is védeni kell a jogos érdekét, amely a piaci versenyben nem vesz részt, haszonszerzésre nem törekszik. Ld. GÁRDOS –VÉKÁS (2014) 150–151. Feltehetően azért volt erre szükség, hogy minél kevesebb legyen a változtatás a Ptk. korábbi definíciójához képest. Ld. Ptk 2:47. § (1) (hatályon kívül helyezve).

¹⁵⁵ A törvényjavaslat miniszteri indokolás szerint erre azért volt szükség, mert a vagyoni érték tágabb kategória a Ptk. kereskedelmi értékénél. Ld. Az üzleti titok védelméről szóló törvényjavaslat indokolása. (2017) 23.

¹⁵⁶ 2018. évi LIV. törvény 1. § (1)

¹⁵⁷ „[A]z üzleti titok fogalmát az értékes információt még nem tartalmazó „részinformációkra” is kiterjeszti, amelyek önmagukban egyébként nem lehetnének üzleti titok tárgyai, hisz érdeksérelem veszélyét csak maga az információ megszerzése vethet fel.” Ld. KOVÁCS (2009) 73.

¹⁵⁸ Bevált módszer például az átkattintási díjra (*pay per click*) épülő megoldás, amely csak akkor számol fel költséget a hirdető oldalán, ha a hirdetés „sikeres” volt. Akkor tekinthető jól targetálnak egy reklám, ha rátapintott a fogyasztó preferenciájára, szükségletére, és ennek következtében a fogyasztó rákattint a hirdetésre. Minél több adatot tudnak egy emberről, annál pontosabb az eredmény. Egy másik, még szemléletesebb tevékenység az adatbrókerek kereskedelme az adatokkal, erről részletes ld. Chih-Liang Yeh „Pursuing consumer empowerment in the age of big data: A comprehensive regulatory framework for data brokers” c. cikkét.

¹⁵⁹ A fogyasztó szemszögéből tekinthető mellékterméknek, a tevékenységének szükségszerű velejárója, hogy állandóan „gyártja az adatmatériát”, amelyet a szolgáltatást nyújtó fél fáradhatatlanul rögzít, tárol, feldolgoz.

¹⁶⁰ Az eladás nem mindig egyértelmű módon történik, de a végeredménye ugyanaz. A Facebook például hagyományos értelemben senkinek nem adja el adatait, ehelyett csak a hirdető által megadott paramétereknek megfelelően célozza meg az egyes személyeket, anélkül, hogy a konkrét személyes adatokat átadná a hirdetőnek. Ami viszont mégis az adatok eladását eredményezi, hogy olyan harmadik felek applikációi férnek hozzá a felhasználók adataihoz, amelyek a Facebook platformját használják ellenszolgáltatásért cserébe.

¹⁶¹ Az online platformoknál nyilvánvaló ez a különbség a nyilvános és nem nyilvános adat között. A név, a kor, a nem általában olyan jellemző, amely az esetek nagyrésztében széles körben hozzáférhető, vagy legalábbis nem igényel különösebb szakértelmet. Ugyanakkor a különböző adatrögzítő és követő eszközök (*cookies, clickstream*

Hasonlóképpen problematikus a jogellenes megszerzésnek, használatnak és nyilvánosságra hozatalnak a megítélése is, hiszen a titokjogosult értelemszerű kárán felül a személyes adatok alanyainak jogai tömegesen sérülhetnek.¹⁶² Ekképpen a titokjogosult egyben adatkezelő is,¹⁶³ ami azzal jár, hogy az információk titokban tartása nem kizárólag az érdeke, hanem egyben kötelessége is. Ennek fényében a titoktartásra irányuló ésszerű erőfeszítés kritériuma csak a hatályos – jóval kötöttebb – adatvédelmi előírásokkal összhangban értelmezhető helyesen. A GDPR 32. cikke olyan technikai és szervezési intézkedéseket ír elő, amely „a kockázat mértékének megfelelő szintű adatbiztonságot garantálja.”¹⁶⁴ A gyakorlatban ez megvalósulhat olyan biztonsági eszközökkel, mint például a tűzfal, kártyás belépőrendszer és adatvédelmi tréningek az alkalmazott számára, adatok titkosítása, stb.¹⁶⁵ Az „alternatív és komplementer szellemi tulajdoni háttérjogintézmény”¹⁶⁶ ezáltal éppen azt az előnyét veszti el, hogy gyorsan, kötetlenül és minimális költségek mellett lehessen felhívni a védelmét.¹⁶⁷

IV.2. Büntetőjogi védelem

Büntetőjogi irányból kétirányú megközelítést láthatunk az adatokkal kapcsolatban. Egyrészt a védelemben részesülnek azok a természetes személyek, akiknek általánosságban a magánszférája, konkrétan az információs önrendelkezési joga és a személyes adatok védelméhez fűződő joga van veszélynek kitéve. Másrészt közvetett módon a piaci szereplők is védve vannak azáltal, hogy az informatikai rendszerekbe történő illetéktelen behatolást, valamint az ilyen rendszerben található adat manipulálását büntetni rendeli a törvény.

IV.2.1. Személyes adattal való visszaélés

A Btk. a személyes adattal való visszaélés tényállását¹⁶⁸ az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények fejezetében helyezte el, ezzel is megerősítve a személyes adat alkotmányos státuszát. A deliktum az egyes elemeit tekintve az Infotv. rendelkezéseire támaszkodik, így a cselekmény elkövetési tárgya (személyes adat) és passzív alanya („az a természetes személy [...], akire az adatok vonatkoznak”¹⁶⁹) értelmezésénél is e

log, webbug) által gyűjtött adatok kizárólag a szolgáltatást nyújtó fél számára hozzáférhetőek. Ld. RADON (2016) 7; 34–35.

¹⁶² Az Infotv. 24. § (2) értelmében az a személy, akinek ily módon megsértik a személyiségi jogát, sérelemdíjat követelhet az adatkezelőtől, illetve adatfeldolgozótól.

¹⁶³ RADON (2016) 12.

¹⁶⁴ GDPR 32. cikk (1)

¹⁶⁵ VOIGT – VON DEM BUSSCHE (2017) 38–39.

¹⁶⁶ BOBROVSKY (2006) 1386.

¹⁶⁷ Uo.

¹⁶⁸ Btk. 219. §

¹⁶⁹ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU (2018) 271. Az ide tartozó kommentárt Belovics Ervin írta.

törvény definícióit kell alapul venni. A keretdiszpozíció másik utaló rendelkezése értelmében háttérjogszabály még az Európai Unió kötelező jogi aktusa, itt elsősorban a GDPR.

Egyik elkövetési magatartás, a jogosulatlan vagy céltól eltérő adatkezelés, a biztonsági intézkedés elmulasztása, valamint a tájékoztatási kötelezettség megszegése sem lép önmagában büntetőjogi keretek közé. Az első kettő esetében szükség van arra, hogy jelen legyen haszonszerzési motiváció¹⁷⁰ vagy a tett jelentős érdeksérelmet okozzon. A harmadik magatartásnál a célzat nem feltétel, hiszen annál, akinek törvényes kötelezettsége van a tájékoztatás megadására, indifferens a mulasztás oka.

Az üzleti szférában az adatok gyűjtése nem kötelessége az egyes piaci szereplőknek, hanem – amint azt korábban megfogalmaztuk – olyasvalami, ami kulcsfontosságú a versenyelőnyhöz, és mint ilyen, jelentős vagyoni értékkel bír. Ebből kifolyólag a jogtalan haszonszerzési célzat lesz jellemzően a döntő tényező, amely jogalapot biztosíthat büntetőeljárás lefolytatására. Jogtalan akkor lesz a haszon, hogyha az előny jelentkezése nem támasztható alá vagy az adatalányok hozzájárulásával¹⁷¹, vagy az adatvédelmi incidens bekövetkezése megfelelő intézkedések megtételével elkerülhető lett volna.

IV.2.2. Tiltott adatszerzés és az információs rendszer elleni bűncselekmények

A Btk. XLIII. fejezetéből két deliktumnak van jelentősége a témánk szempontjából. Az első a tiltott adatszerzés¹⁷², amelynek fő célja, hogy az állam kizárólagos cselekvési körébe tartozó titkos adatgyűjtését és információszerzését imitáló, de jogtalanul elkövetett tevékenységeket pönalizálja.¹⁷³ A személyes adatok kifürkészése és technikai eszközzel történő rögzítése, valamint továbbítása és felhasználása az érintett magánszférájába történő olyan súlyú beavatkozás, amelyet a jogalkotó nem hagyhatott figyelmen kívül, kiváltképp arra tekintettel, hogy az erre alkalmas eszközök és módszerek fejlődése az ilyen nemkívánatos behatolást szinte észrevétlenül teszik lehetővé. Az (1) d) pontja értelmében az elkövetési magatartás megvalósítható „elektronikus hírközlő hálózat vagy eszköz útján, illetve információs rendszeren folytatott kommunikáció”, valamint az e) pont rendelkezése szerint „információs rendszerben kezelt adatok” vonatkozásában, amely egyszerre jelenti a hálózat és rendszer üzemeltetőjének és az adatalánynak a jogsérelmét.

¹⁷⁰ A korábbi tényállásban (177/A. §) nem szerepelt a célzat, amit később a jogalkotó annak hatására illesztette be, hogy a jelentős érdeksérelm bizonyítása meglehetősen bonyolultnak bizonyult, így sok esetben vádemelésig sem jutott az ügy. Ld. PÉTERFALVI (2012) 280–281.

¹⁷¹ Jelentheti azt, hogy már maga az adatgyűjtés is hozzájárulás nélkül történt (részben vagy egészben), vagy olyan adatkezelési gyakorlatot, ami az eredeti hozzájárulástól eltér.

¹⁷² Btk. 422. §

¹⁷³ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU (2018) 938. A fejezetet Molnár Gábor Miklós írta.

Az információs rendszer vagy adat megsértése¹⁷⁴ kifejezetten a számítástechnikai rendszerek ellen elkövetett támadásokat és felhatalmazás nélküli cselekményeket célozza. Az előző bűncselekménnyel ellentétben a hangsúly itt nem a személyes adaton van, noha a (2) b) pontjánál említett „információs rendszerben lévő adat” szükségképpen magába foglalja azt is. Ezt a bűncselekményt állapította meg ugyanis a bíróság, amikor egy főiskola informatikusa a számítástechnikai hálózatba a valóságnak nem megfelelő módon vitt fel sikeres vizsgateljesítéseket olyan hallgatóknak, akik hajlandóak voltak fizetni ezért a „szolgáltatásért”.¹⁷⁵ Az érdemjegy, és az, hogy adott személy hogyan teljesít a felsőoktatásban az EUB gyakorlatában személyes adatnak minősül.¹⁷⁶ Így tehát abban mégis hasonlít a két tényállás, hogy egyaránt védik magát az informatikai rendszer integritását, másrésztől a személyes adatokra – még ha utóbbinál csak közvetetten is – is kiterjed a védelem szárnya.

¹⁷⁴ Btk. 423. §

¹⁷⁵ BH2009.264.

¹⁷⁶ Ld. *Peter Nowak v Data Protection Commissioner* (C-434/16) és különösen Kokott főtanácsnok véleményének 21–25. pontját.

V. ÖSSZEGZÉS

A dolgozat törekvése az volt, hogy reflektáljon a technológiai fejleményekre, a jog reakciójának szükségességére, valamint a jogfejlődés lehetséges útirányaira. Bemutatásra került, hogy az adatok, így a személyes adatok felhasználása nagy mértékben hozzájárul az innovációhoz. Ám mindezt szem előtt tartva sem hagyhatunk teret egy vadkapitalista elképzelésnek, ami mindent a piaci viszonyoknak rendel alá. A személyes adatok vonatkozásában beavatkozásra van szükség az adatalanyok védelme érdekében, hiszen a helyzetük sokszor kiszolgáltatott (gondolhatunk a tudatosság szintjére, valamint a választás szabadságára).

Arra a kérdésre, hogy kívánatos-e, hogy a személyes adatot tulajdonjog tárgyává tegyük, több rész kérdés megválaszolásával igyekeztünk választ adni. A következő konklúziók születtek meg: az adat természete idegen a legteljesebb hatalmasság esszenciájától, vagyis attól, hogy kizárólagos hatalmat biztosítsunk olyasvalamin, ami maga nem kizárólagos. Ez nagyban összefügg azzal a következtetéssel, amely szerint az adat nem tekinthető dolognak. Azon elképzelések, amelyek egy rugalmas, nem-kizárólagos tulajdonjog létrehozását javasolják, olyasmit neveznek tulajdonjognak, amely lényegi elemeiben különbözik attól. Szintén nem támogatja ezt a megközelítést a tulajdonjog eredeti allokációjának a probléma sem, hiszen a lehetséges megközelítések egyike sem eredményezne megnyugtató megoldást.

A bemutatásra került hatályos jogintézmények közül az adatbázisjog nem biztosít védelmet az egyes adatokra külön-külön, ugyanakkor azt is beláttuk, hogy az adatoknak nagy mennyiségben, nem pedig önállóan van értelme, és értéke, ezért a védelmi szint megfelelően lett meghatározva. Az üzleti titok kiterjed a részinformációkra is, ugyanakkor egyes kérdésekre (elsősorban a titokban tartás követelményével kapcsolatban) jövőbeli esetjog adhat választ. A büntetőjogi tényállások tovább erősítik az adatalany védettségét.

Sem időbeli, sem értékbeli szempontok alapján nem tartom helyénvalónak a személyes adatok tulajdonjog alá rendelésének a gondolatát. Hagyni kell időt, hogy a GDPR kifejthesse a hatását, és megítélhető legyen a gyakorlati megvalósulása, például a tekintetben, hogy mennyiben mozdítja előrébb az adatalany helyzetét a személyes adatainak nyomon követése tekintetében. Másfelől a személyes adat alkotmányos státuszának lealacsonyításával járna, ha dolognak, vagy azzal hasonlatosnak tekintenénk, ezzel kioltva a jogalkotó magas védelmi fokot biztosító szándékát.

Internetes források:

- Arcanum Magyar Etimológiai Szótár <https://goo.gl/wmhFJe> (2018.09.17.)
- ASSAY, Matt (2010): Tim O'Reilly: 'Whole Web' is the OS of the future. *CNET*, márc. 18. <https://goo.gl/GKMbrq> (2018. 09. 29.)
- Az üzleti titok védelméről szóló törvényjavaslat miniszteri indokolása (2017) <https://goo.gl/HQ4gSi> (2018.10.31.)
- Facebook CEO Mark Zuckerberg TechCrunch Interview At The 2010 Crunchies <https://goo.gl/Rz2uS9> (2018. 10. 13.)
- Gartner IT Glossary <https://goo.gl/F938bx> (2018.08.11.)
- JANEČEK, Václav (2018a): Trade in Data: Constructive Limits of Personal Data Ownership. *OBLB*, máj. 31. <https://goo.gl/51uCWt> (2018. 09. 27.)
- NELSON, Patrick (2016): Just one autonomous car will use 4,000 GB of data/day, *Network World*, dec. 7. <https://goo.gl/a8URu3> (2018.10.04.)
- Open Data Handbook <https://goo.gl/rLjYPW> (2018. 10. 01.)
- ROTELLA, Perry (2012): Is Data The New Oil? *Forbes*, ápr. 2. <https://goo.gl/KZoV6N> (2018.08.02.)
- SRIRAM Sharma (2015): 15 Times India's Online Shoppers Got A Nasty Surprise At Their Doorstep, *Huffington Post*, máj. 26. <https://goo.gl/u5bYkH> (2018.08.28.)
- SZÜCS Bálint (2018): Önálló törvény született az üzleti titokról. *Jogászvilág*, szept. 6. <https://goo.gl/i7bo28> (2018. 10. 11.)

Könyvek, cikkek, tanulmányok:

- ART. 29. WORKING PARTY (2007): Opinion 4/2007 on the concept of personal data
– (2014): Opinion 05/2014 on Anonymisation Techniques
- BARTKÓ Viktor (2017): A felhőalapú szolgáltatások szerzői jogi megítélése - Magáncélú többszörözés a felhő tárhelyekben I. *Polgári Jog*, 17/5. <https://goo.gl/tXLWZJ> (2018. 10. 01.)
- BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor Miklós – SINKU Pál (2018): *Büntetőjog II. Különös rész.* 6. kiadás, HVG-ORAC, Budapest.
- BENKŐ Livia (2017): Az adattudatosság szintjei és útjai. *Információs Társadalom*, 17/4. 54–73.
- BOBROVSZKY Jenő (2006): Rejtélyek és fortélyok. Hozzászólás az üzleti titok és a know-how kérdésköréhez a *Polgári Törvénykönyv* reformja kapcsán. *Magyar Tudomány*, 06/11. 1385–1396.
- BOYTHA Györgyné – TÓTH Tihamér (2010): *Versenyjog*. PPKE JÁK, Budapest.
- BÖGEL György (2015): *A Big Data ökoszisztémája*. Typotex E. Kiadó, Budapest.
- BRACKETT, Michael H. (2011): *Data Resource Simplicity: How Organizations Choose Data Resource Success or Failure*. Technics Publications.

¹⁷⁷ Az internetes források esetén az elérés idejét az URL cím mögött zárójelben tüntetem fel.

- CAVANILLAS, José María – CURRY, Edward – WAHLSTER, Wolfgang (ed.) (2016): *New Horizon for a Data-Driven Economy*, SpringerOpen. <https://goo.gl/KNcpU8> (2018. 10. 31.)
- CLEGG, Brian (2017): *Big Data: How the Information Revolution is Transforming Our Lives*. Icon Books, UK.
- REINSEL, David – GANTZ, John – RYDNING, John (2017): *Data Age 2025: The Evolution of Data to Life Critical Don't Focus On Big Data; Focus on the Data That's Big*. IDC White Paper, <https://goo.gl/VB3nfS> (2018.09.12.)
- DÓSA Imre – POLYÁK Gábor (2003): *Informatikai jogi kézikönyv*. KJK-Kerszöv, Budapest.
- DUHHIG, Charles (2013): *The Power of Habit*. Random House Books, London.
- (2012): *How Companies Learn Your Secret*. *The New York Times*. <https://goo.gl/6Ge9Sh> (2018. 09. 10.)
- European Data Protection Supervisor (EDPS) (2014): *Privacy and competitiveness in the age of big data*, Brussels.
- Európai Bizottság: Európai digitális egységes piaci stratégiája. COM(2015) 192 final
 - Európai interoperabilitási keret – Végrehajtási stratégiája. COM(2017) 134 final
 - Az Európai adatgazdaság kiépítése. COM(2017) 9 final
 - Green Paper On Copyright and the Challenge of Technology. COM(1988) 172 final
 - Impact Assessment – *Accompanying the document* [...] on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure. SWD(2013) 471 final
 - A comprehensive approach on personal data protection in the European Union. COM(2010) 609 final
- FAJSZI Bulcsú – CSER László (2004): *Üzleti tudás az adatok mélyén*. BME, Budapest.
- FALUDI Gábor (2014): *Trade Secrets in the New Civil Code of Hungary*. *ELTE Law Journal*, 14/2. 63–75.
- FLORIDI, Luciano: *Semantic Conceptions of Information*. *SEP* (2017 tavasz) <https://goo.gl/rxvYqQ> (2018. 09. 28.)
- GRAEF, Inge (2015): *Market Definition and Market Power in Data: The Case of Online Platforms*. *World and Competition*, 38/4. 473–506.
- HILDEBRANDT, Mireille – GUTWIRTH, Serge (eds.) (2008): *Profiling the European Citizen. Cross-Disciplinary Perspectives*. Springer.
- HOWKINS, John (2004): *Az alkotás gazdagít. Bátorítás kreatív embereknek*. HVG, Budapest.
- JANEČEK, Václav (2018b): *Ownership of personal data in the Internet of Things*. *Comp. Law & Sec. Rev*; 34. 1039–1052.
- Joint Research Centre (JRC) Technical Reports (2017): *The economics of ownership, access and trade in digital data*. <https://goo.gl/Nuayme> (2018. 11. 01.)
- JÓRI András (2005): *Adatvédelmi kézikönyv*. Osiris, Budapest

- JÓRI András – SOÓS Andrea Klára (2016): *Adatvédelmi jog – Magyar és európai szabályozás*. HVG-ORAC, Budapest.
- KING, Nancy J. – FORDER, Jay (2016): Data analytics and consumer profiling: Finding appropriate privacy principles for discovered data. *Comp. Law & Sec. Rev*; 32. 696–714.
- KOVÁCS András György (2009): Az üzleti titok védelméhez való jog gazdasági elemzése. *Verseny és Jog*, 68–107.
- KÖHIDI Ákos (2016): *Fájlcseré és felelősség*. Médiatudományi Intézet.
- LENKOVICS Barnabás (1996): *A dologi jog vázlatja*. Eötvös Kiadó, Budapest.
- MALGIERI, Gianclaudio – CUSTERS, Bart (2018): Pricing privacy – the right to know the value of your personal data. *Comp. Law & Sec. Rev*; 34. 289–303.
- MELL, Peter – GRANCE, Timothy (2011): The NIST Definition of Cloud Computing.
- MENYHÁRD Attila (2002): Észrevételek és javaslatok az új Polgári Törvénykönyv dologi jogi koncepciójának kiegészítéséhez. *Polgári jogi kodifikáció*, 4/5-6. 7–30.
- (2013): *Dologi Jog*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- (2014): A magánélethez való jog elméleti alapjai. *In Medias Res*, 14/2. 384–406.
- MÉSZÁROS János (2017): Adatvédelem a XXI. században és az internet világában, PhD értekezés, SZTE, Szeged.
- MURBY, Miranda *et al.* (2018): Are 'pseudonymised' data always personal data? Implications of the GDPR for administrative data research in the UK. *Comp. Law & Sec. Rev*; 34. 222–233.
- NAVRATYIL Zoltán (2016): *Dologi jog*. In: CSEHI Attila (szerk.): *Az új Polgári Törvénykönyv magyarázata. Kommentár a 2013. évi V. törvényhez*. Menedzser Praxis, Budapest, 2. bőv. kiadás, 475–598.
- NYESTE Gábor (2013): *Telekommunikáció*. Médiainformatikai Kiadványok, Eger.
- PÉTERFALVI Attila (szerk.) (2012): *Adatvédelem és információszabadság a mindennapokban*. HVG-ORAC, Budapest.
- PURTOVA, Nadezhda (2015): The Illusion of Personal Data as No One's Property. *Law, Innovation, and Technology*, 7/1. 83–111.
- (2017): Do property rights in personal data make sense after the Big Data turn? *Tilburg Law School Leg. Stud. Research Paper*, 17/21.
- QUAH, Danny (2003): Digital Goods and the New Economy. CEPR Discussion Papers 3846., London School of Economics and Political Science.
- RADON, Barbara (2016): Trade Secrets Protection for 'Big Data': Personal Data as Trade Secrets in the European Union. *MIPLC Master Thesis Series (2015/16)*, szept. 14. <https://goo.gl/4uCZw3> (2018. 10. 29.)
- RUBINSTEIN, Ira S. (2013): Big Data: The End of Privacy or a New Beginning? *International Data Privacy Law*, 3/2. 74–87.
- OHM, Paul (2010): Broken Promises of Privacy: Responding to the Surprising Failure of Anonymization. *UCLA Law Review*, 57. 1701–1777.

- Osborne Clark LLP (2016): Legal Study on Ownership and Access to Data. <https://goo.gl/9Sz1nm> (2018.10.31.)
- SCHWARTZ, Paul M. (2004): Property, Privacy, and Personal Data, *Harvard Law Review*, 117/7. 2056–2128.
- SIIA White Paper: Data-Driven Innovation, 2013. <https://goo.gl/pQrbfv> (2018. 10. 04.)
- SÓLYOM László (1983): *A személyiségi jogok elmélete*. Közgazd. és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- SUMNER, Stuart (2016): *You: for sale – Protecting Your Personal Data and Privacy Online*, Elsevier.
- SZABÓ Máté Dániel (2005): Kísérlet a privacy fogalmának meghatározására a magyar jogrendszer fogalmaival. *Információs Társadalom*, 5/2. 44–54.
- SZJSZT – 29/04, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 110/1. 2005. február, 52–68.
- SZJSZT – 18/13, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 119/2. 2004. április, 182–203.
- SZJSZT – 39/2004/1-2. Adatbázisok összehasonlítása. <https://goo.gl/wPkbHm> (2018. 10. 23.)
- SZŐKE Gergely László (2013): Az adatvédelem szabályozásának történeti áttekintése. *Infokommunikáció és jog*, 13/3. 107–112.
 - (2015): *Az európai adatvédelmi jog megújítása – Tendenciák és lehetőségek az önszabályozás területén*. HVG-ORAC, Budapest.
- TABUCHI, Helga (2004): International Protection of Non-Original Databases; Studies on the Economic Impact of the Intellectual Property Protection of Non-Original Databases. *Data Science Journal*, 4/3. 175–180.
- TENE, Omar (2011): Privacy: The new generations. *International Data Privacy Law*, 1/1. 15–27.
- TUCKER, Catherine (2010): The Economic Value of Online Customer Data. OECD, Paris <https://goo.gl/2zAxWB> (2018. 10. 24.)
- VOIGT, Paul – VON DEM BUSSCHE, Axel (2017): *The EU General Data Protection Regulation (GDPR) A practical Guide*. Springer.
- VAN ALSTYNE – BRYNJOLFSSON – MADNICK (1995): Why not on big database? Principles for data ownership. *Decision Support System*, 15; 267–284.
- VAN ASBROECK, Benoit – DEBUSSCHE, Julien – CÉSAR, Jasmian (2017): Building the European Data Economy: Data Ownership. White Paper, Bird&Bird, jan.1.
- VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.) (2014): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. 1. kötet, Wolters Kluwer, Budapest
- WARREN, Samuel D. – BRANDEIS, Louis D. (1890): The Right to Privacy. *Harvard Law Rev.* 4/5. 193–220.
- WESSELS, Bridgette – FINN, Rachel – SVEINSDOTTIR, Thordis – WADHWA, Kush (2017): *Open Data and the Knowledge Society*. Amsterdam University Press.

- YEH, Chih-Liang (2018): Pursuing consumer empowerment in the age of big data: A comprehensive regulatory framework for data brokers. *Telecommunications Policy*, 42. 282–292.
- ZECH, Herbert (2017): Data as a Tradeable Commodity – Implications for Contract Law <https://goo.gl/wLm5CM> (2018. 09. 28.)

Jogforrások:

- Magyarország Alaptörvénye
- 15/1991. (IV. 13.) AB határozat
- A tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény
- A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény
- Az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény
- Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- A magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény
- Az üzleti titokról szóló 2018. évi LIV. törvény
- Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés C–326/47
- Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról
- Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve az adatbázisok jogi védelméről
- Európai Parlament és a Tanács irányelvjavaslata digitálistartalom–szolgáltatásra irányuló szerződések egyes vonatkozásairól 15/0287 (COD)
- Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (általános adatvédelmi rendelet, GDPR)
- Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/943 irányelve a nem nyilvános know-how és üzleti információk (üzleti titkok) jogosulatlan megszerzésével, hasznosításával és felfedésével szembeni védelemről
- Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről
- Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata
- Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya
- A szellemi tulajdon kereskedelemmel összefüggő kérdéseit szabályozó egyezmény (TRIPS Megállapodás)

Jogesetek:

- Breyer v Federal Republic of Germany (C-582/14)

- British Horseracing Board v William Hill (C-203/02)
- Football Dataco Ltd and Others v Yahoo! UK Ltd and Others (C-604/10)
- Peter Nowak v Data Protection Commissioner (C-434/16)
- BDT2002.711.
- BH2015.311.
- BH2009.264.
- Győri Ítéletábla Pf. 20.002/2015/8.